

Opinnäytetyö (AMK)

Toimintaterapia

2014

Katariina Ansamaa ja Emmi Kaitila

EI HAUKKU HAAVAA TEE

Koiran vaikutus lapsen toimintaan ja
toiminnallisuuden kehitykseen

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Katariina Ansamaa ja Emmi Kaitila

EI HAUKKU HAAVAA TEE. KOIRAN VAIKUTUS LAPSEN TOIMINTAAN JA TOIMINNALLISUUDEN KEHITYKSEEN

Eläinten vaikutuksesta ihmisen terveyteen ja hyvinvointiin on olemassa paljon tutkimuksia. Myös eläinavusteisesta terapiasta on tutkimuksia, mutta koira-avusteisen terapian tutkimustieto on vielä vähäistä. Toimintaterapiassa koiran avulla voidaan pyrkiä löytämään ja mahdollistamaan asiakkaalle arjen merkityksellisiä toimintoja. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kerätä tietoa lasten koira-avusteisesta toimintaterapiasta. Teoreettinen viitekehys muodostuu eläin- ja koira-avusteisen terapian katsauksesta sekä lapsen kehityksen teoriasta.

Opinnäytetyön tutkimuksellisenä osana tehtiin kirjallisuuskatsaus, jonka tavoite oli tutkia eläin- ja koira-avusteisesta terapiasta julkaistua tietoa. Aineistoon valikoitui kahdeksan tutkimusartikkelia ja kaksi kirjaa, jotka käsitelivät eläinavusteista terapiaa ja/tai eläimen suotuisaa vaikutusta ihmiseen. Tietoa kerättiin eläinten terapeuttisista tekijöistä, eläinavusteisesta toimintaterapiasta ja koiran roolista terapiassa. Osana opinnäytetyötä kehitettiin kirjauslomake koira-avusteisen toimintaterapian havainnointiin. Kehittämistyössä hyödynnettiin katsauksen avulla saatua tutkimustietoa, joka sidottiin toimintaterapian viitekehukseen. Lomake ei sisälly opinnäytetyön julkaistavaan versioon.

Tutkimustuloksissa osoitettiin eläinavusteisen toimintaterapian lisäävän motivaatiota osallistua terapiaan. Toimintaterapiassa koira-avustusta käytettiin vahvistamaan ja tukemaan toimintaa. Tutkimuksissa terapiakoiria käytettiin myös stimuloimaan kommunikaatiota ja kognitiivisia toimintoja. Koiran todettiin vaikuttavan myös keskittymiseen.

Johtopäätöksissä todettiin koira-avusteisen terapian käytön lasten toimintaterapiassa olevan perusteltua. Koira vaikutti lapsen kehitykseen suotuisasti ja koiran avulla terapian tuloksellisuus parani. Koira-avusteisessa lasten toimintaterapiassa harjoiteltavat asiat nousivat katsauksen, lapsen kehityksen, taitojen ja valmiuksien arvioinnin sekä lasten toimintaterapialle tyypillisten lähestymistapojen näkökulmista.

ASIASANAT:

eläinavusteinen terapia, koira, lapsen kehitys, toimintaterapia

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Occupational Therapy

October 2014 | 43 pages + 3 appendices

Instructor Mariann Kylmäniemi

Katariina Ansamaa and Emmi Kaitila

DOG'S EFFECT ON A CHILD'S FUNCTION AND DEVELOPMENT OF THE FUNCTIONALITY

There are lots of studies about animal's influence on human health and welfare. In occupational therapy a dog can be used to discover and enable the meaningful everyday actions. There are lots of studies about animal-assisted therapy but right now there are only few studies about dog-assisted therapy. The purpose of this thesis is to gather information about dog-assisted occupational therapy to children. The theoretical frame of reference forms from a review of animal-assisted and dog-assisted therapy and from the theory of child's development.

A literature review was made as the research part of the thesis. Its goal was to investigate published information about animal-assisted and dog-assisted therapy. Nine research articles and two books that included information about animal-assisted therapy and animal's beneficial influence on the human were selected. Information was gathered about animal's therapeutic factors, animal-assisted occupational therapy and dog's role in therapy. One part of the thesis was to develop a documentation form to observe dog-assisted occupational therapy. Research data from the review was used in development work and was tied to occupational therapy's frame of reference. The documentation form isn't public.

The research results showed that animal-assisted occupational therapy increases motivation to participate. In occupational therapy the dog was used to strengthen and support the action. Therapy dogs were also used to stimulate communication and cognitive functions. The dog was also noted to influence in concentrating.

In the conclusion was stated that using dog-assisted therapy in children's occupational therapy is justified. The dog's influence in child's development was beneficial and with dog's help outcome was more successful. Trained things in dog-assisted children's occupational therapy were found from the review, child's development, the assessment of skills and capabilities and typical children's occupational therapy perspectives.

KEYWORDS:

animal assisted therapy, dog, child development, occupational therapy

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 TOIMEKSIANTO, TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	8
2.1 Toimeksianto	8
2.2 Tarkoitus ja tavoitteet	9
2.3 Tutkimuskysymykset	9
3 KIRJALLISUUSKATSAUS	11
3.1 Tutkimusaineiston määrittelevät tekijät	11
3.2 Aineiston haku ja valinta	13
4 ELÄINAVUSTEINEN JA KOIRA-AVUSTEINEN TERAPIA	15
4.1 Eläimen terapeuttiset tekijät	16
4.2 Eläinavusteinen toimintaterapia	17
4.3 Koira osana terapiaa	19
5 LAPSI TOIMIJANA	21
5.1 Yksilö ja ympäristö	21
5.2 Aistit	23
5.3 Toiminta	24
5.4 Taitojen ja valmiuksien arviointi	26
6 KEHITTÄMISTYÖN TUOTOS	29
6.1 Arviointimenetelmät lomakkeen taustalla	29
6.2 Kirjauslomakkeen kehittäminen	31
6.2.1 Ideointi ja luonnosversio	31
6.2.2 Videoilla testaaminen	32
6.2.3 Viimeistely	34
7 POHDINTA	35
7.1 Käytettyjen menetelmien arviointi	35
7.2 Tarkoituksen ja tavoitteiden tarkastelu	38
7.3 Opinnäytetyöprosessi	40
LÄHTEET	42

LIITTEET

Liite 1. Ammattitietokantahaut

Liite 2. Ammattilehtihaut

Liite 3. Lupalappu videomateriaalin käyttämiseen opinnäytetyössä

KUVAT

Kuva 1. Koira-avusteisia interventioita (Winkle ym. 2012, 55).

15

1 JOHDANTO

Ihmisten suhdetta luontoon ja eläimiin on selitetty Biophilian hypoteesilla, jonka mukaan ihmisellä on sisäsyntyinen kiinnostus luontoa ja eläimiä kohtaan (Fine 2000, 375). Eläimen ja ihmisen yhteiset juuret juontavat kauas menneisyyteen. On tutkittu, että ihmisen ensimmäisiä kumppaneita olivat koirat. Eläinten kanssa on asuttu ja työskennelty, niitä on arvostettu ja jopa palvottu. Eläin on nykyisin vakiinnuttanut asemansa lemmikkieläimenä ja on yhä useammin myös perheenjäsenen roolissa. Lemmikin omistamisella on tutkitusti vahva vaikutus ihmisen hyvinvointiin. Ihminen voi vaikuttaa vastavuoroisesti myös eläimeen. (Ikäheimo 2013, 5-7.)

Eläinavusteisella terapialla pyritään vaikuttamaan positiivisesti lapsen toimintaan, kehitykseen ja sosiaalisiin suhteisiin. Eläinavusteisen terapian perimmäisenä ajatuksena on tarjota asiakkaalle erityisiä toimintoja yhteistyössä eläimen kanssa. Eläin voi tarjota terapiassa jotain sellaista, mitä asiakas tarvitsee tai mikä muuttaa hänen elämäänsä merkittävällä tavalla. Eläin voi edesauttaa ja motivoida asiakasta sitoutumaan ja suoriutumaan toiminnoista. (Fine 2000, 81, 381-382.) Eläinavusteisesta terapiasta on tehty paljon tutkimuksia, mutta koiraavusteisesta terapiasta taas hyvin vähän. Kansainvälisesti julkaistut tutkimukset eläinavusteisesta terapiasta ovat suurimmalta osalta epäluotettavia pienten tutkimusjoukkojen, tutkimusolosuhteiden erilaisuuden ja kontrolliryhmien puutteen takia. Monien tutkimusten tulokset ovat olleet positiivisia, mutta tutkijat peräänkuuluttavat lisätutkimuksen tarvetta tulosten epäluotettavuuden vuoksi. (Velde ym. 2005, 45.) Maailmalla koirien käyttäminen osana kasvatus- ja kuntoutustyötä on jo vakiinnuttanut asemansa. Myös Suomessa kiinnostus koira-avusteista toimintaa kohtaan on kasvussa. (Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry 2014c.)

Koska koira-avusteista toimintaterapiaa on tutkittu hyvin vähän ja tutkimustietoa on vaikea löytää, oli siihen liittyvän uusimman tutkimustiedon kokoaminen tarpeellista. Opinnäytetyön tarkoituksena oli tarkastella, mitä lasten toimintaterapiassa voidaan harjoitella koira-avusteisesti. Opinnäytetyöprosessi seurasi tutkimuksellisen kehittämistoiminnan mallia. Tutkimuksellisessa osassa etsit-

tiin teoriataustaa koira-avusteiselle toimintaterapialle systemaattisesti toteutetun kirjallisuuskatsauksen avulla muun muassa eläimen terapeuttisista tekijöistä ja koiran roolista terapiassa. Kehittämistyön osana muodostettiin teoriataustaan nojautuva kirjauslomake, joka painottuu lapsen taitojen ja valmiuksien havainnointiin sekä koiran kanssa yhteistyössä toimimiseen. Lisäksi kirjauslomakkeelle laadittiin käyttöopas selventämään sen hyödyntämistä käytännössä ja antamaan esimerkkejä havainnoinnin avuksi. Kirjauslomake ja käyttöopas eivät sisälly opinnäytetyön julkaistavaan versioon.

Tutkimuksellisen kehittämistyön taustalla vaikuttivat lapsen kehityksen teoria, toimintaterapeuttinen taitojen ja valmiuksien arviointi, Inhimillisen toiminnan malli sekä muut valitut lasten toimintaterapian viitekehykset. Inhimillisen toiminnan malli (The Model of Human Occupation, MOHO) selittää yksilön motivoitumista ja ympäristön vaikutusta toimintaan sekä toiminnallisuuden taustalla olevia osatekijöitä. Tätä toimintaterapeuttista viitekehystä täydennettiin käyttämällä neurokehityksellistä lähestymistapaa lapsen kehityksen tarkastelussa. Neurokehityksellinen lähestymistapa kuvaa Inhimillisen toiminnan mallia tarkemmin yksilön fyysisiä ja psyykkisiä osatekijöitä toiminnan taustalla.

2 TOIMEKSIANTO, TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Idea opinnäytetyön aiheesta lähti liikkeelle tekijöiden omasta mielenkiinnosta koira-avusteista toimintaterapiaa kohtaan. Tämän jälkeen opinnäytetyölle lähdettiin etsimään toimeksiantajaa. Kehittämistyön aihe nousi toimeksiantajan tarpeesta löytää itselleen työkalu koira-avusteisesti toteutettujen toimintaterapiatilanteiden havainnointiin. Opinnäytetyön tarkoituksen ja tavoitteiden pohjalta muodostettiin tutkimuskysymykset.

2.1 Toimeksianto

Opinnäytetyön toimeksiantajaksi löydettiin yksityinen palveluntuottaja, Toimintaterapia Huiske. Yrityksen erikoisosaamisen alueina ovat lastenneurologia, neuropsykiatriset haasteet, kehitysvammaisuus, autismin kirjon kuntoutus, käytöshäiriöt sekä koira-avusteinen toimintaterapia. Koira-avusteinen toimintaterapia on tuotteistettu tuotekehittäjän erikoisammattitutkinnon kautta Toimintaterapia Huiskeen palveluksi vuosina 2012- 2013. (Toimintaterapia Huiske 2012.)

Koira-avusteinen toimintaterapia on Toimintaterapia Huiskeessa tavoitteellista toimintaa, jossa asiakkaan ja terapeutin lisäksi aktiivisena osallistujana toimii koira. Koira on mukana toimintaterapeuttisissa harjoitteissa yhtenä toiminnallisena menetelmänä. Yksittäinen toimintaterapiajakso voi olla kokonaan koira-avusteisesti toteutettu, tai koira voi olla mukana vain osassa terapiajaksoa. Harjoitteet koiran kanssa on valmisteltu ja suunniteltu etukäteen vaihe vaiheelta, unohtamatta toimintojen tavoitteellisuutta ja niiden pohtimista asiakaskohtaisesti. Harjoitteet suunnitellaan ja valmistellaan yksilöllisesti. Koira-avusteisessa toimintaterapiassa voidaan koira apuna käyttäen harjoitella esimerkiksi vuorovaikutustaitoja, tunteiden ilmaisemista ja koiran ohjaamista. Lisäksi koiran kanssa voidaan harjoitella liikkumista erilaisissa ympäristöissä. Koiran kanssa harjoitellaan toiminnallisten leikkien, pelien, erilaisten tasapaino- ja kuljettelutehtävien avulla. (Toimintaterapia Huiske 2012.)

2.2 Tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kerätä uusinta tietoa koira-avusteisesta toimintaterapiasta ja yhdistää kerätty tutkimustieto toimintaterapian viitekehykseen sekä muodostaa niistä apuna käyttäen kirjauslomake koira-avusteisen toimintaterapian havainnointiin. Opinnäytetyön tavoitteena oli tarkastella, mitä lasten toimintaterapiassa voidaan harjoitella koira-avusteisesti. Opinnäytetyön tavoitteena oli myös selvittää koiran vaikutuksia lapsen toimintaan. Tavoitteiden asettamien vaatimusten pohjalta opinnäytetyön tutkimusmenetelmäksi valittiin tutkimuksellinen kehittämistyö. Kehittämistoiminnan ja tutkimuksen suhdetta toisiinsa selitetään niin, että tutkimus tuottaa uutta tietoa, minkä kehittämistoiminta soveltaa käytäntöön (Toikko & Rantanen 2009, 19-20).

Kehittämistoiminnan tutkimuksellisen osan tarkoitus oli kerätä tietoa ja näyttöä opinnäytetyön taustalle eläinavusteisesta terapiasta ja koira-avusteisesta terapiasta. Kirjauslomakkeen oli tarkoitus nojautua tutkimuksellisen osan kautta saatuun teorian tietoon ja toimintaterapian viitekehykseen. Lomakkeen tavoite oli toimia koira-avusteisesti toteutetun toimintaterapian arvioinnin, dokumentoinnin ja seurannan tukena. Kirjauslomakkeen tarkoitus oli helpottaa terapiatilanteiden kirjaamista tarjoamalla helppokäyttöinen koira-avusteisen toimintaterapian näkökulmasta tehty kirjauslomake koira-avusteisesti toteutettujen terapiatilanteiden ja -toimintojen tarkasteluun. Kirjauslomakkeen kehittämisessä oli tarkoitus käyttää apuna myös toimeksiantajan videoimia koira-avusteisesti toteutettuja terapiatilanteita.

2.3 Tutkimuskysymykset

Laadulliselle tutkimukselle ja kehittämistoiminnalle on tyypillistä tutkimusongelmien yleisluonteisuus. Tutkimuksen edetessä on tyypillistä, että tutkimuskysymykset muovautuvat kerätyn aineiston ja sen analyysin kautta. (Hirsjärvi ym. 2009, 126; Toikko & Rantanen 2009, 117.) Tutkimuskysymysten laadinnassa hyödynnettiin PICO-menetelmää, jota käytetään yleisesti apuna systemaattises-

ti toteutettujen katsausten tutkimuskysymysten muotoilussa. PICO-menetelmän avulla määritellään myös tutkimuksessa tarvittavan tiedon laatu, sitä rajaavat kriteerit ja valitaan hakutermi sekä hakustrategiat. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2011.) Opinnäytetyön osana tehdyn kirjallisuuskatsauksen potilasryhmän rajaukseen valittiin lapset. Interventioksi määriteltiin eläin- ja koira-avusteinen toimintaterapia. Vertailu rajattiin lasten toimintaterapian viitekehyksiin ja lähestymistapoihin, joita olivat neurokehityksellinen näkökulma, SI-teoria ja NDT. Lopputulosmuuttujiin valittiin englanninkieliset julkaisut ja tutkimukset vuosilta 2004-2014, jotka sisälsivät tietoa tutkittavasta aiheesta. Valittavien julkaisujen ja tutkimusten tuli myös käsitellä aihetta kattavasti ja monipuolisesti.

Opinnäytetyönä toteutetulle tutkimukselliselle kehittämistyölle määriteltiin seuraavanlaiset tutkimuskysymykset:

Pääongelma:

- Mitä koira-avusteisessa lasten toimintaterapiassa harjoitellaan?

Osaongelmat:

- Miksi koira-avusteista toimintaterapiaa käytetään lasten kanssa?
- Miten koira-avusteisesti toteutettua terapiaa on tutkittu?
- Mitä koira-avusteisessa lasten toimintaterapiassa havainnoidaan (arviointi, dokumentointi ja seuranta)?

3 KIRJALLISUUSKATSAUS

Tieteellistä työtä tehdessä kirjallisuuskatsaus kartuttaa asiasisältöä. Kirjallisuuskatsauksen tarkoitus on käsitellä, miten asiaa on aiemmin tutkittu ja mistä näkökulmista sitä on tutkittu. Kirjallisuuskatsaus pyrkii näyttämään lukijalle keskeiset näkökulmat, metodiset ratkaisut ja tärkeimmät tutkimustulokset tutkimusaiheeseen liittyen. Löydetty tieto tulee käydä huolellisesti läpi ja se tulee eritellä ja analysoida, jotta tuoreen tutkimuksen tulokset saadaan kytkettyä entiseen tietoon. Tiedon erittelyn ei tule paisua liikaa, mutta sen tulee sisältää tutkimuksen kannalta tarvittavat tiedot. Kirjallisuuskatsausta tehdessä tulee pohtia eri näkökulmia, tutkimusasetelmia ja -tuloksia myös kriittisesti. Tutkijan tulee pyrkiä osoittamaan näkemyserot, ristiriitaisuudet ja puutteet, joita havaitsee tutkimuksissa. Tutkimustulokset tulee esittää objektiivisesti. Omat tavoitteet ja tutkimusongelmat on kuitenkin pidettävä mielessä. (Hirsjärvi ym. 2009, 121, 258-260.)

3.1 Tutkimusaineiston määrittelevät tekijät

Otoksen kriteereiksi määriteltiin:

- Tutkimus on englanninkielinen
- Tutkimus on julkaistu välillä 2004-2014
- Tutkimus voi löytyä kokonaisuudessaan jostakin seuraavista tietokannoista hakukoneen avulla:
 - ☐ Melinda
 - ☐ EBSCOhost
 - ☐ Elsevier
- Sähköisesti tehdyssä tutkimushaussa käytetään hakutermiä "animal assisted"
- Tutkimus voi löytyä kokonaisuudessaan seuraavista alan ammattilehdistä:
 - ☐ American Journal of Occupational Therapy
 - ☐ Australian Occupational Therapy Journal

- British Journal of Occupational Therapy
 - Canadian Journal of Occupational Therapy
 - Occupational therapy in health care
 - Occupational Therapy in Mental Health
 - Occupational Therapy International
 - Scandinavian Journal of Occupational Therapy
- Tutkimuksessa on tietoa tutkittavasta aiheesta, eli eläinavusteisesta tai koira-avusteisesta terapiasta/toiminnasta.

Tutkimukset rajattiin englanninkielisiin tutkimuksiin, sillä alustavien hakujen perusteella havaittiin, ettei suomenkielistä tutkimustietoa juurikaan löydy. Kieli rajattiin Englantiin, sillä tutkimukseen varattu aika ei olisi riittänyt muunkielisten tutkimusten kääntämiseen. Tällöin aineisto on myös kielellisesti yhdenmukaista. Tutkimusten julkaisuväliksi valittiin vuodet 2004-2014. Tämän ansiosta löydetty tutkimustieto on ajankohtaista. Kirjallisuuskatsaus suoritettiin sähköisesti niiden hakukoneiden avulla, jotka olivat tutkijoiden saatavilla Turun ammattikorkeakoulun tunnuksilla Nelli-portaalin kautta. Nelli-tiedonhakuportaalin avulla opiskelijan on mahdollista käyttää Turun ammattikorkeakoulun tarjoamia verkkoaineistoja (Nelli-portaali 2014).

Ennen systemaattisesti toteutettua kirjallisuuskatsausta toteutettiin alustavia hakuja eri hakukoneilla ja -sanoilla. Varsinaiseen kirjallisuuskatsaukseen valikoituivat ne hakukoneet, joista löytyi alustavien hakujen perusteella eniten aineistoa. Hakutermien avulla pyrittiin löytämään mahdollisimman kattavasti tietoa eläinavusteiseen ja koira-avusteiseen terapiaan liittyen. Hakutermi valittiin yhdessä informaattikon kanssa alustavia hakuja apuna käyttäen. Alustavissa haussa huomattiin, että koira- ja eläinavusteisesta toimintaterapiasta tehty haut olivat hyvin suppeita. Myös hakutermi terapia pienensi huomattavasti hakutulosten määrää. Tähän perustuen haut laajennettiin käsittämään eläinavusteisuuteen liittyvät artikkelit, jolloin hakutulokset vastasivat tutkimuskriteerejä. Hakutermistä ei tehty liian yksityiskohtaista, jotta tutkimusaineisto olisi mahdollisimman kattava ja monipuolinen. Alustavien hakujen perusteella päätettiin käyttää kirjallisuuskatsauksessa fraasihakua, jolloin hakutulokset vastasivat pa-

remmin tutkimuskysymyksiin. Hakutermin ”animal assisted” tuli sisältyä tutkimusartikkeliin ja esiintyä varsinaisessa tutkimustekstissä, ei vain lähdeluettelossa.

3.2 Aineiston haku ja valinta

Aineiston haku suoritettiin maaliskuussa molempien tutkijoiden läsnä ollessa. Hakuprosessin ajan tutkijat tekivät muistiinpanoja kirjallisuuskatsauksen etenemisestä ja keskustelivat siitä keskenään kriittisesti. Haussa löydetty aineisto käytiin systemaattisesti yhdessä läpi. Osa aineistosta karsiutui pois otsikoiden ja osa tiivistelmien lukemisen jälkeen, sillä ne eivät vastanneet etsittävää tietoa. Seuraavaksi aineistoa tarkasteltiin yksityiskohtaisemmin, jolloin aiheeseen liittymättömät artikkelit karsiutuivat. Viimeiseksi valittiin artikkelit, jotka vastasivat määriteltyjä kriteerejä. Artikkeleita valittiin yhteensä kahdeksan. Melindasta, kirjastojen yhteistietokannasta, löydettiin kaksi opinnäytetyön kannalta sopivaa kirjaa, jotka oli mahdollista saada lainattua.

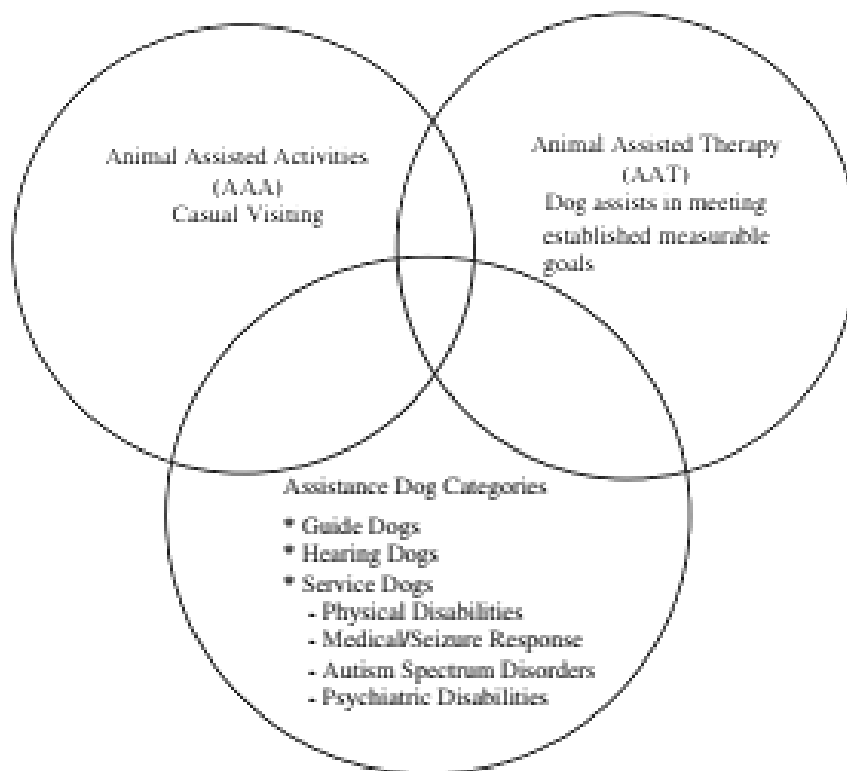
Aineiston hakuprosessissa löytyi yhteensä kahdeksan tutkimussuunnitelman kriteerejä vastannutta tutkimusartikkelia. Ne käsittelivät eläinavusteista terapiaa ja/tai eläimen suotuisaa vaikutusta ihmiseen. Kolmessa tutkimusartikkelissa (Grandgeorge & Hausberger 2011; Velde ym. 2005; Winkle ym. 2012) oli toteutettu kirjallisuuskatsaus eläinavusteisesta terapiasta. Näistä kaksi (Velde ym. 2005; Winkle ym. 2012) sisälsivät myös toimintaterapian näkökulman. Lopuista tutkimusartikkeleista kolme (Braun ym. 2009; DiSalvo ym. 2005; Hamama ym. 2011) sisälsivät tietoa koiran osuudesta eläinavusteisessa terapiassa. Yksi artikkeleista (Endenburg & van Lith 2011) sisälsi tutkimuksen eläinten vaikutuksesta lapsen kehitykseen. Tutkimusaineistoon valittiin myös yksi artikkeli (Bergget ym. 2007), jonka sisältämä tutkimus oli toteutettu videointien avulla. Tutkimuksen valintaa perusteltiin artikkelista saatavaan mahdolliseen hyötyyn opinnäytetyön kehittämistoiminnan tuotosta ajatellen. Kirjallisuuskatsauksessa valituista kirjoista toinen (Fine 2010) käsitteli tarkasti eläinavusteista terapiaa ja toinen (Griffin ym. 2011) eläinten vaikutusta ihmisiin. Tutkimusartikkelien ja kir-

jojen analysoinnin pohjalta laadittiin taulukot, joissa näkyvät kirjallisuuskatsauksen haun tulokset (liite 1).

Opinnäytetyössä käytettiin myös muita opinnäytetyöprosessin aikana muista lähteistä löytyneitä aiheeseen läheisesti liittyviä artikkeleita ja kirjallisuutta, jotka koettiin merkityksellisiksi opinnäytetyön kannalta. Muut lähteet löytyivät pääasiassa kirjastoista ja internetin materiaaleista, esimerkiksi aiheeseen liittyvistä uusista tutkimuksista sekä niiden lähdeluetteloista. Kirjallisuuskatsauksen lähteitä käytettiin opinnäytetyössä lomittain muiden lähteiden kanssa, jotta ne yhdessä muodostaisivat laajuudeltaan ja asiasisällöltään tutkimuskysymyksiä vastaavan aineiston.

4 ELÄINAVUSTEINEN JA KOIRA-AVUSTEINEN TERAPIA

Eläinavusteinen terapia (Animal-assisted therapy, AAT) on päämääräsuuntautunut interventio, jossa tietyt kriteerit omaava eläin toimii kuntoutusprosessin olennaisena osana. Eläinavusteisessa terapiassa on tarkoin määritellyt päämäärät, tavoitteet asetetaan asiakaslähtöisesti ja terapian vaikuttavuutta sekä asiakkaan kuntoutumista arvioidaan kuntoutusprosessin aikana. Eläinavusteisella terapialla ei ole mitään yleistä runkoa tai mallia, jonka mukaan sitä tulisi toteuttaa. Terapiaeläin esitellään asiakkaalle olettaen, että eläin tarjoaa asiakkaalle lyhyen aikavälin hyötyjä ainakin eläimen ollessa paikalla terapiatilanteissa. Eläinavusteisessa terapiassa eläimiä voi olla yksi tai useampia ja terapia voi olla yksilö- tai ryhmämuotoista. (Fine 2010, 23, 95-96.) Winkle ym. laatimassa kuviossa on esitetty erilaisia koira-avusteisia interventioita ja niiden eroavaisuuksia (Winkle ym. 2012, 55).

Kuva 1. Koira-avusteisia interventioita (Winkle ym. 2012, 55).

4.1 Eläimen terapeuttiset tekijät

Biophilia-teorian mukaan ihmisillä on sisäsyntyinen kiinnostus eläimiä ja luontoa kohtaan. Jo vauvaikäiset reagoivat paremmin ja useammin hymyillen, seuraillen ja äänтелеillä lemmikkieläimiin kuin ”lifelike” leluihin, esimerkiksi pehmoleluihin. Eräässä tutkimuksessa on todettu lapsen kiinnostuvan enemmän ja reagoivan paremmin eläimiä ja luontoa sisältäviin videoihin kuin elottomia asioita esim. rakennuksia ja kulkuneuvoja sisältäviin videoihin. (Griffin ym. 2011, 15, 86-88.) Spontaani vuorovaikutus lapsen ja eläimen välillä saa lapsen kiinnostumaan ja yrittämään yhä uudelleen. Tv-ohjelmat, videopelit tai muoviset lelut eivät tällaista vastavuoroisuutta pysty luomaan. (Becker 2002, 28.)

Eläinavusteinen terapia on suunniteltu hyödyntämään yksilöitä vähentämällä stressiä ja yksinäisyyttä. Tavoitteena on saada aikaan kiinnostusta ja vuorovaikutusta ulkomaailmaa kohtaan. Ystävällisten eläinten läsnäolo tai niiden kanssa vuorovaikutuksessa toimiminen on todettu keinoksi lieventää yksinäisyyden ja masennuksen aiheuttamaa ahdistusta sekä myös vähentämään fysiologisia stressireaktioita. (Fine 2010, 95-96.) Eläimiä on aikojen alusta asti käytetty apuna vartioinnissa. Eläinten käytös kertoi turvallisuudesta tai tulevasta vaarasta. Tähän perustuen edelleenkin tyyni ja rauhallinen eläin yhdistetään turvallisuuden tunteeseen ja eläimen läsnäolo rauhoittaa ihmistä. (Fine 2000, 376-377.)

Eläinavusteisen terapian todettiin rentouttavan, alentavan sydämen sykettä ja verenpainetta sekä tasaavan hengitystä (Becker 2002, 135). Eräässä tutkimuksessa osoitettiin myös vahvaa näyttöä eläinavusteisen terapian vaikutuksista lasten kipuun ja vitaalireaktioihin. Toimenpiteen aikana koira lisäsi lapsen tyyneyttä, vähensi stressiä ja lisäsi tarkkaavuutta sekä positiivista käyttäytymistä. Tutkimuksessa esitettiin vaikutuksen olevan yhteydessä endorfiinihormoneihin, joita vapautuu eläimen läsnä ollessa. Hormonit vaikuttavat hyvänolontunteeseen ja lymfosyytteihin, jotka puolestaan lisäävät kehon immuunijärjestelmän vastetta. (Braun ym. 2009, 106-108.)

Laaja-alaisen käsityksen mukaan lapsen ja eläimen välisellä vuorovaikutuksella on suotuista vaikutus lapsen kehitykseen (Endenburg 2011, 208-214). Tutki-

muksessa koira-avusteisesti toteutetun terapian vaikutuksista itsetuntoon ja subjektiiviseen kokemukseen omasta hyvinvoinnista on todettu eläinavusteisen terapian lisäävän itseluottamusta, itsekontrollia ja luottoa omiin kykyihinsä (Hamana ym. 2011, 1976-1979). Esimerkiksi koiran kanssa toimiminen opettaa lapselle vastuuta, toiminnan seurauksia ja tunteiden ilmaisemista (Becker 2002, 32-34). Eläinten suotuisa vaikutus ihmisen tunne-elämän kehitykselle on ollut jo kauan tiedossa. Etenkin lemmikkien vaikutusta omistajiinsa on tutkittu laajalti. (DiSalvo 2006, 301-303.) Tutkimusten mukaan lapset, joiden kotona on lapsuudessa ollut lemmikkinä koira, omaavat suuremman sosiaalisen pätevyyden kuin lapset, joiden kotona ei ole ollut koira. Sosiaalisella pätevyydellä tarkoitetaan tässä yhteydessä sellaisten sosiaalisten, emotionaalisten ja henkisten kykyjen sekä käytöstopojen omaamista, joita yksilö tarvitsee menestyäkseen yhteiskunnan jäsenenä. (Endenburg 2011, 208-214.)

Jo Charles Darwin löysi tutkimuksissaan paljon yhtäläisyyksiä ihmisten ja eläinten tavasta kommunikoida ja olla vuorovaikutuksessa keskenään (Becker 2002, 32-34). Sosiaalinen vuorovaikutus eläimen kanssa on helpompaa, koska eläimet reagoivat aina spontaanisti, aidosti ja samalla tavoin lapsen käytökseen. Lapsi saa eläimen reaktiosta välittömän palautteen omasta käytöksestään ja pystyy muokkaamaan sitä palautteen perusteella. (Fortney ym. 2006, 269-273.) Eläinten lähettämiä signaaleja on helpompi tulkita ja ymmärtää kuin ihmisten. Lasten on helpompi ymmärtää eläinten viestintää. Näin ollen he pystyvät paremmin ilmaisemaan omat tunteensa ja tarpeensa toimiessaan yhteistyössä eläimen kanssa. Lapsi saa eläimeltä aktiivisen vasteen vuorovaikutustilanteessa. Eläinten reaktiot ovat yksinkertaisia, toistuvia ja sanattomia, mikä puolestaan helpottaa lasta, jolla on ongelmia ilmaista itseään kielellisesti. (Grandgeorge & Hausberger 2011, 397-404.)

4.2 Eläinavusteinen toimintaterapia

Sekä toimintaterapeutit että fysioterapeutit voivat käyttää apunaan eläimiä työskennellessään lasten, nuorten, vanhusten ja erilaisten kehitysvammaisten kun-

toutuksessa. Toimintaterapeutti voi käyttää terapiassa apunaan esimerkiksi koiraa. Tällöin tulee varmistaa, että menetelmä vastaa asiakkaan toiveita ja on sovellettavissa vastaamaan asiakkaan kuntoutumisen tai oppimisen tavoitteita. Toimintaterapiassa koirat työskentelevät pääasiassa neurologisten ja psykiatristen asiakkaiden sekä lasten kanssa. Koiran avulla pyritään esimerkiksi löytämään ja mahdollistamaan asiakkaalle arjen merkityksellisiä toimintoja. Koiran ulkoiluttamisen avulla voidaan muun muassa harjoitella liikkumista erilaisissa ympäristöissä. (Ikäheimo 2013, 7, 88-90).

Myös alpakoita ja laamoja voidaan käyttää toimintaterapiassa, vaikka toiminta onkin vielä alkuvaiheessa niin Suomessa kuin muissakin maissa. Eläinten villan pehmeyttä ja kontaktin ottamista hyödynnetään esimerkiksi SI-terapiassa erilaisissa aistimusharjoitteissa. Terapiasta voi olla apua asiakkaan fyysiselle toimintakyvylle (kädentaidot, tasapaino, kävelyttäminen), masennukseen ja uupumukseen (minäkäsityksen ja itseluottamuksen vahvistaminen) sekä kontaktihäiriöihin. Terapiassa ja työnohjauksessa hyödynnetään alpakoiden ja laamojen ryhmätietoisuutta sekä läsnäolon voimaa. On havaittu, että tämä terapian muoto sopii hyvin eri asiakasryhmille niin yksilö- kuin ryhmäterapiassa. Toimintaterapian ja toiminnantieteen tutkimukset eläinten vaikutuksesta ihmiseen ovat pääasiassa olleet erityisryhmiin liittyviä ja perustutkimuksia löytyy aiheesta hyvin vähän. Merkityksellisen toiminnan vaikutukset toimintakykyyn on kuitenkin todistettu ja koiralla on tutkittu olevan suuri merkitys elämänsisällön tuojana. (Ikäheimo 2013, 116-119, 248-250.)

Velde, Cipriani ja Fisher ovat tutkimusartikkelissaan pohtineet eläinavusteisen terapian ja eläinavusteisen toimintaterapian vaikuttavuutta. Lisäksi he ovat koonneet artikkelissaan toimintaterapeuttisia näkemyksiä eläinavusteisesta terapiasta. Toimintaterapeutti käyttää eläintä terapeuttisesta näkökulmasta, kuten asiakkaan toiminnan tukemisessa ja luomisessa. Eläimen avulla voidaan vahvistaa tai palauttaa haluttua toimintaa. Eläin voi myös vähentää ei-toivottua toimintaa. Esimerkiksi koiran läsnäolo voi vähentää lapsen riehumista ja huutamista terapiatilanteessa. Eläin myös synnyttää keskustelua, jota voi olla helpompi ylläpitää, kun sen kohteena on kolmas osapuoli. Artikkelissa todetaan tapaus-

tutkimusten ja kirjallisuuskatsauksen synteessin perusteella eläimen käyttämisen toimintaterapiassa olevan vaikuttavaa. (Velde ym. 2005, 45-46.)

Tutkimuksissa on todettu eläinavusteisen toimintaterapian lisäävän motivaatiota osallistua terapiaan. Eläinavusteisessa toimintaterapiassa asiakkaat jaksoivat tutkimusten mukaan tehdä kauemmin terapeuttisia toimintoja silloin, kun eläin oli mukana toiminnassa. Tutkimukseen osallistuneen terapeutin mukaan asiakkaiden motivaatio kasvoi ja tunteiden tunnistaminen sekä niiden ilmaiseminen paranivat. Asiakkaat pystyivät keskittymään ja ylläpitämään tarkkaavuuttaan pidempään. Myös asiakkaiden verbalisaatio ja kyky ilmaista itseään kasvojen ilmeillä paranivat. (Velde ym. 2005, 45-46.) Eläinavusteisen toimintaterapian käyttäminen lasten ja heidän perheidensä kanssa vapauttaa tukahdutettuja tunteita ja ajatuksia tarjoamalla vahvistavan ja tukevan suhteen sekä heijastamalla perheen dynamiikkaa. Lisäksi eläin rauhoittaa lasta ja perhettä terapeuttisessa asiayhteydessä. (Fine 2010, 223.)

4.3 Koira osana terapiaa

Terveystenhuollon piirissä toimii tänä päivänä koiria monissa erityyppisissä rooleissa: palveluskoirina, terapiakoirina ja niin kutsuttuina kaverikoirina (DiSalvo 2006, 301-303). Terapiakoiran käyttäminen osana toimintaterapiaa vaatii toimintaterapeutilta erillisen kouluttautumisen terapiakoiran ohjaajaksi. Terapiakoiran ohjaajalta vaaditaan aina kasvatus-, sosiaali- tai terveystien pohjakoulutus. Tämän lisäksi terapiakoirana käytettävän koiran on läpäistävä soveltuvuustestit. (Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry 2014a.) Terapiakoiria käytetään stimuloimaan kommunikaatiota ja kognitiivisia toimintoja. Niiden avulla pyritään myös lisäämään yksilön liikkumista ja itsetuntoa. Lisäksi terapiakoiria käytetään motivaation lisäämiseen ja terapiaan sitoutumiseen ja osallistumisen kasvattamiseen. (DiSalvo 2006, 301-303.)

Koira-avusteisessa terapiassa koira tuo harjoitteluun uudenlaista mielekkyyttä, mutta sen avulla voidaan saavuttaa myös paljon enemmän (Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry 2014b). Eläimen kanssa vuorovaikutuksessa toimimisen on

tutkitusti todettu vaikuttavan yksilön terveyteen ja onnellisuuteen (DiSalvo 2006, 301-303). Jokainen koiranohjaajan koulutuksen saanut kasvatus-, sosiaali- tai terveysalan ammattilainen käyttää koira-avusteista kasvatus- ja kuntoutustyötä osana omaa työtään. Alasta riippumatta terapiakoiran käyttäminen osana kuntoutusprosessia on aina tarkkaan mietittyä ja perusteltua. Kuntoutustyölle tyypillisesti koira-avusteisessa toimintaterapiassakin harjoiteltaville toiminnoille asetetaan etukäteen tavoitteet ja terapiat dokumentoidaan. (Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry 2014b.)

5 LAPSI TOIMIJANA

Tutkimuksellisen kehittämistyön taustalla vaikuttivat valitut lasten toimintaterapiaan soveltuvat viitekehykset. Lasten toimintaterapiassa pääpaino on normaalikehityksen ja kasvun tukemisessa. Lapsen toimintaa arvioidaan ja havainnoidaan ikätason mukaisten taitojen ja valmiuksien kautta. (Toimintaterapianimikkeistö 2003, 2-9.) Inhimillisen toiminnan mallin mukaan toimintaan vaikuttavat sekä yksilön sisäiset ominaisuudet (tahto, tottumus ja suorituskyyky) että toimintaympäristöt. Toimintaa tarkastellaan osallistumisen, suoriutumisen ja taitojen näkökulmasta. (Kielhofner 2008, 108.) Aivoissa tapahtuva sensorinen integraatio luo pohjan lapsen fyysiselle ja kognitiiviselle kehitykselle sekä sensomotoristen taitojen oppimiselle (Sensorisen Integraation Terapian Yhdistys ry 2014). Sensomotoristen taitojen hankkimiseen ovat vahvasti sidoksissa myös neurologiset kehitysvaiheet. Neurologisen kehityksen teoria osoittaa myös vahvaa yhteyttä sensorisen palautteen ja motorisen tuottamisen välillä. Neurokehitykselliseen teoriaan pohjautuvia toimintaterapeuttien käyttämiä tekniikoita ovat muun muassa NDT eli Neuro-Developmental Treatment ja Sensorisen integraation terapia. (Hagedorn 1992, 22-23.)

5.1 Yksilö ja ympäristö

Inhimillisen toiminnan malli selittää miten yksilö valitsee, organisoii ja osallistuu toimintaan. Yksilön *tahto* muodostuu arvoista, mielenkiinnon kohteista ja henkilökohtaisesta vaikuttamisesta. Tahdon ohjaamana ja sen avulla yksilö valitsee toimintoja, joihin haluaa osallistua. (Kielhofner 2008, 12-21.) Toimiessaan eläimen kanssa spontaanissa vuorovaikutuksessa lapsen kiinnostus säilyy ja lapsi motivoituu toimintaan uudelleen ja uudelleen (Becker 2002, 28). Tahto auttaa tulkitsemaan yksilön omia kokemuksia ja toiminnasta saatua palautetta sekä sen merkityksellisyyttä. Tahto vaikuttaa yksilön odotuksiin ja siihen millaisia mahdollisuuksia yksilö huomaa ympäristössään ja toiminnassaan. *Tottumus* luo elämään säännöllisyyttä, järjestystä ja tehokkuutta. Samanlaisena toistuva toi-

minta luo struktuuria ja turvallisuuden tunnetta elämään. Omaksuttujen tapojen ja roolien avulla ihminen pystyy toimimaan ja käyttäytymään erilaisten ympäristöjen ja tehtävien asettamien vaatimusten mukaisesti. *Tavat ja roolit* ohjaavat sitä, miten arjen rutiineissa toimitaan, säätelevät tyypillistä ajankäyttöä ja luovat erilaisia käyttäytymismalleja. (Kielhofner 2008, 12-21.)

Inhimillisen toiminnan mallin mukaan *suorituskykyyn* vaikuttavat sisäiset kokemukset toiminnasta ja ulkoisesti havaittavissa olevat tekijät, kuten fyysiset ja psyykkiset osatekijät (Kielhofner 2008, 18). Neurokehityksellisen teorian mukaan lapsen neurologinen kehitys on vahvasti sidoksissa sensomotoristen taitojen hankkimiseen. Toiminnasta saatavan sensorisen palautteen ja motorisen tuottamisen välillä nähdään myös vahva yhteys. (Hagedorn 1992, 22-23.) Lapsen kehitys kulkee läpi aina samat kehitysvaiheet. Lapsen sensomotoriikan kehittymiseen vaikuttavat fyysinen kehitys, hermoston eli sensoriikan kehitys ja ympäristötekijät. Geenien säätelemän keskushermoston kehittymisen jälkeen ympäristötekijöiden vaikutus lapsen motoriikan kehitykseen voimistuu. (Kauranen 2011, 346-347.) Myös aistien kautta saatava tieto on avainasemassa lapsen sensomotoriikan kehittämisessä (Karvonen 2000, 19-21).

Lapsen motoriikan kehitykselle tyypillistä on eri kehitysvaiheiden peräkkäisyys (Kauranen 2011, 346). Jokaisen lapsen kehitys etenee kuitenkin ainutlaatuisessa aikataulussaan (Salpa 2007, 13). Saavuttaakseen normaalin kehitysasteen yksilön tulee käydä läpi jokainen kehitysaskel perusteellisesti. Vajaaksi jääneet kehitysvaiheet voivat vaikuttaa myöhemmin lapsen lopulliseen kehitystasoon. (Karvonen 2000, 34-35.) Toimintojen määrä, monimuotoisuus ja niiden vaikeustaso kasvavat lapsen edetessä kehitysportaalta seuraavalle. Monimutkaisemmat ja kypsemmat toiminnot rakentuvat edellisen tason toimintojen varaan. Ensin on siis hallittava perustason toiminnot, jotta seuraavan tason toiminnot pystyvät kehittymään. Vaikuttamalla valmiustason toimintoihin voidaan mahdollistaa yksilön suoriutuminen haastavammistakin toiminnoista. (Hagedorn 1992, 22-23.) Lapselle tyypillistä on toistaa oppimaansa uutta toimintoa, sillä näin hän oppii hallitsemaan kaikki toiminnon vaatimat sensoriset ja motoriset osatekijät. Esimerkiksi lapsen opittua seisomaan tukea vasten alkaa hän seuraavaksi har-

joitella seisomista ilman tukea ja sitä kautta myös ensimmäisten askelten ottaminen mahdollistuu. (Ayres 2008, 44-45.)

Yksilön toimintaa ei voi koskaan tarkastella ilman ymmärrystä siitä, millaisissa ympäristöissä hän toimii. Ympäristöt vaikuttavat toimintaan motivoitumiseen, siitä suoriutumiseen ja sen organisointiin. Toimintaympäristöt muodostuvat fyysisistä puitteista (esineet, tilat, toiminnan muodot ja tehtävät) ja sosiaalisista ominaisuuksista (kulttuuriset, poliittiset ja taloudelliset olosuhteet sekä sosiaaliset ryhmät). Fyysinen ja sosiaalinen ympäristö vaikuttavat aina yksilön toimintaan. Ympäristöt voivat mahdollistaa toimintaa tai luoda resursseja toiminnalle. (Kielhofner 2008, 85-97.) Ympäristöstä saadut kokemukset mahdollistavat esimerkiksi oppimisen (Salpa 2007, 11). Yksilön kapasiteetteja haastavalla ympäristöllä on tapana houkuttaa yksilön osallistumista, tarkkaavaisuutta ja maksimaalista suoriutumista (Kielhofner 2008, 85-97). Koiran avulla lapsi voi uskaltautua tutkimaan itselleen tuntemattomia asioita ja ympäristöjä (Ikäheimo 2013, 40). Ympäristöstä saadut kokemukset voivat toisaalta myös estää, rajata tai asettaa vaatimuksia toimimiselle (Kielhofner 2008, 85-97).

5.2 Aistit

Aistijärjestelmät tuottavat aistipalautetta motoriikan säätelyjärjestelmälle kehoa ympäröivästä maailmasta, kehon liikkeistä ja sen toiminnasta (Karvonen 2000, 19-21). Aistitiedon jäsentyminen aivoissa luo pohjan tarkoituksenmukaiselle toiminnalle. Tarkoituksenmukainen toimintareaktio jäsentää aivojen toimintaa entisestään ja mahdollistaa aistitiedon entistä tehokkaamman integroitumisen. Ilman tehokasta aistitiedon käsittelyä lapsi ei pysty tulkitsemaan omasta kehostaan ja ympäristöstään saamia aistimuksia eikä toimimaan niiden mukaisesti. (Ayres 2008, 22-24, 42.)

Lapsen toiminnan ja liikkumisen kannalta tärkeimpiä aisteja ovat näköaisti, kuuloaisti ja tuntoaisti (Karvonen 2000, 19-21). Esimerkiksi leluun tarttumista ohjaa näköaisti, jonka avulla lapsi saa lisätietoa lelun yksityiskohdista sen käsittelemisen ollessa vielä vaikeaa (Salpa 2007, 81). Ympäristöön orientoituminen ja koh-

teiden sijainnin sekä liikkeiden hahmottaminen suhteessa omaan kehoon olisi huomattavasti vaikeampaa ilman näköaistimuksia. Kuuloaistin kautta lapsi saa paljon informaatiota ympäristöstään ja aistipalautetta omasta toiminnastaan. Kuuloaisti on myös edellytys puheen ymmärtämiselle. (Kauranen 2011, 156-166.)

Lapsi saa ihonsa välityksellä tuntoaistimuksia esimerkiksi kosketuksesta ja kivusta. Taktiilinen aisti kehittyy lapsen aisteista ensimmäisenä ja vaikuttaa merkittävästi sekä ihmisen fyysiseen että henkiseen kehitykseen. (Ayres 2008, 77-78.) Tuntoreseptorit tuottavat aistipalautetta taktiilisen aistin lisäksi myös asento- ja liikeaistille, sekä tasapainoaistille. Liikkeiden suunnittelussa, säätelyssä ja asennon hallinnassa lapsi hyödyntää liike- ja asentotunnon kautta saamaansa aistipalautetta. Asento- ja liikeaistin aistiärsykkeet ovatkin edellytyksenä lapsen motoristen taitojen oppimiselle ja kehittämiselle. Tasapainon saavuttaminen ja sen säilyttäminen on mahdollista, kun lapsi tiedostaa asentonsa suhteessa painovoimaan. Tämä onnistuu tasapainoaistilta saadun palautteen avulla. (Kauranen 2011, 166-179). Eläimet pystyvät stimuloimaan sensorista hermostoa äänillä, asennolla, hajulla ja kosketuksella (Grandgeorge & Hausberger 2011, 397-399).

5.3 Toiminta

Ihmisen *toiminnalliseen osallistumiseen ja suoriutumiseen* vaikuttavat yksilön tavat ja roolit, henkilökohtainen vaikuttaminen, sekä arvot ja mielenkiinnon kohteet. Toiminnallinen osallistuminen nähdään tekoina, joita tehdään omien valintojen ja sosiaalisen ympäristön ohjaamina. Toiminnot tuottavat mielihyvää tai ovat välttämättömiä hyvinvoinnin kannalta. Teoilla on henkilökohtaisia ja sosiaalisia merkityksiä. (Kielhofner 2008, 101-109.) Koira-avusteisessa työskentelyssä esimerkiksi liikkumisen ja puheentuoton vaikeuksia omaava henkilö voi osallistua toimintaan istuen ja vain toista kättä apunaan käyttäen. Koiran palauttaessa pallon sen heittäjän syliin antaa tämä yksilölle onnistumisen kokemuksia. (Ikäheimo 2013, 76.)

Toiminnallinen identiteetti rakentuu toiminnallisen osallistumisen kautta. Toiminnallinen identiteetti on ymmärrys siitä, millainen on ja millaiseksi haluaa tulla toimijana. *Toiminnallinen pätevyys* syntyy, kun yksilö pääsee toteuttamaan omaa toiminnallista identiteettiään ja organisoii omaa elämäänsä täyttääkseen rooliensa asettamia velvollisuuksia ja odotuksia. Toiminnallinen pätevyys lisääntyy, kun yksilö elää omien arvojensa mukaisesti ja saa toteuttaa omia mielenkiinnon kohteitaan. Toiminnallinen mukautuminen rakentuu identiteetistä ja saavutetusta pätevyydestä. Se muodostuu ajan saatossa omassa ympäristössä toimimisen ja siitä saadun palautteen kautta. (Kielhofner 2008, 101-109.) Eläimen seuralla saattaa olla suuri vaikutus lapsen emotionaaliseen kehitykseen, etenkin itseluottamukseen ja itsetuntoon, sekä kykyyn tuntea empatiaa toisia kohtaan (Endenburg 2011, 208-214).

Toimintaan sitoutuminen nähdään tärkeänä osana toimintaterapiaa. Toimintaan sitoutuminen ja siihen osallistuminen mahdollistavat muutoksen. Inhimillisen toiminnan mallin käsitteiden avulla voidaan ymmärtää tekijöitä, jotka ovat toimintaan sitoutumisen taustalla. Kun yksilö pääsee itse vaikuttamaan ja valitsemaan toimintaa, sitoutuminen siihen on pysyvämpää. Erilaisten toiminnan muotojen tutkiminen, uusien toimintamallien suunnitteleminen ja niiden harjoittelu auttavat omien asenteiden, tapojen ja tunteiden tunnistamisessa sekä niiden muokkaamisessa. (Kielhofner 2008, 171-183.) Koira-avusteisessa työkentelyssä lapsen voidaan antaa valita leikki muutamasta vaihtoehdosta, jolloin lapsi pääsee vaikuttamaan toiminnan valintaan (Ikäheimo 2013, 76-77). Uusien toimintamahdollisuuksien löytäminen ja niiden hyödyntäminen lisäävät toimintaan osallistumista ja sitoutumista (Kielhofner 2008, 171-183). Ympäristöstä ja omasta kehosta saatujen aistimusten käsitteleminen ja niiden hyödyntäminen vaikuttavat lapsen kykyyn ylläpitää oikeanlaista vireystilaa, muokata omaa toimintaansa ympäristön haasteiden mukaisesti, kontrolloida liikkeitään ja kehittää uusia taitoja (Sensorisen Integraation Terapian Yhdistys ry 2014).

5.4 Taitojen ja valmiuksien arviointi

Toimintaterapiassa nähdään toiminnallisuuden olevan vuorovaikutusta yksilön, ympäristön ja toiminnan välillä. Arvioinnissa voi olla tarkoituksenmukaista keskittyä vain johonkin näistä kolmesta osa-alueesta, mutta pääajatuksena toimintaterapiassa on aina yksilön toiminnan tukeminen hänen omassa toimintaympäristössään. (Suomen Toimintaterapeuttiliitto ry 2010, 8-10.) Arviointi keskittyy lapsilla itsestä huolehtimiseen, leikkiin, lepoon, koulunkäyntiin ja kotielämään liittyviin toimintoihin. Toimintaterapian tarkoituksena on edistää lapsen toimintamahdollisuuksia tukemalla ja vahvistamalla lapsen kehitystä tukevia taitoja ja valmiuksia. Lisäksi pyritään vaikuttamaan toimintaympäristöihin muuttamalla niitä lapsen toimintaa tukevaksi ja vahvistavaksi. (Toimintaterapianimikkeistö 2003, 2-9.)

Taitojen ja valmiuksien arvioinnissa terapeutti kiinnittää huomiota vain havaittavissa oleviin toiminnan osatekijöihin. Motorisia taitoja arvioitaessa tulee huomioida psyykkisiä, sosiaalisia, eettisiä ja prosessitaitoja, mitkä vaikuttavat lapsen suoriutumiseen. (Toimintaterapianimikkeistö 2003, 3-4.) Lapsen kehityksen kriittiset ja nopean kehityksen kaudet sekä motoriikan kehitykselle tyypilliset kehityssuunnat on myös hyvä huomioida motorisia taitoja arvioitaessa (Kauranen 2011, 346-349). Esimerkiksi vasta lapsen kehon hallinnan varmistuttua yläraajan ja käden koordinaatio pääsevät kehittymään (Salpa 2007, 62). Sensoristen ja motoristen valmiuksien arviointi auttaa usein ymmärtämään motoristen taitojen kehittymisen taustalla olevia tekijöitä, sillä valmiustason ongelmatiikka näkyy usein taitojen hallinnan ongelmina. Näiden lisäksi myös kognitiivisten, psyykkisten, sosiaalisten ja eettisten valmiuksien arviointi voi tuoda laajempaa katsantokantaa sensomotorisiin taitoihin vaikuttavista valmiuksista. (Toimintaterapianimikkeistö 2003, 3-4.)

Inhimillisen toiminnan mallin mukaan terapian luonteen, tavoitteiden ja käytettävien menetelmien tulee perustua asiakaslähtöisesti jokaisen yksilön omiin yksilöllisiin ja luonteenomaisiin lähtökohtiin. Terapian keskiössä on se, mitä yksilö itse tekee, ajattelee ja tuntee. (Kielhofner 2008, 143.) Sensorisen integraation

teorian kantavana ajatuksena on, että kaikki lapset ovat luonnostaan aistimus-hakuisia. Lapsi hakee leikkiessään ja liikkuessaan tarvitsemiaan aistikokemuksia, jotta sensorinen integraatio kehittyisi ja vahvistuisi. Leikkiminen ja liikkuminen ovat lapselle mielekästä toimintaa. (Ayres 2008, 44, 51-56.) Aistitiedon käsittelyllä on vaikutuksia myös lapsen leikkitaitoihin, kielen kehittymiseen ja sosiaalisten roolien sekä suhteiden luomiseen ja ylläpitämiseen (Sensorisen Integraation Terapian Yhdistys ry 2014).

Toimintaterapiassa lapsi on aina aktiivinen osallistuja ja terapian avulla pyritään mahdollistamaan toimintaan osallistuminen (Toimintaterapianimikkeistö 2003, 2-9). Yksilöllisesti suunnitelluilla terapiakerroilla tavoitteena on tukea lapsen oppimisvalmiuksia, mikä mahdollistaa motoristen taitojen, kognitiivisten taitojen ja käyttäytymistaitojen kehittymisen sekä omaksumisen. Terapiaympäristö ja terapiavälineet on suunniteltu tarkoituksenmukaisesti tukemaan lapsen taitojen ja valmiuksien edistämistä. (Ayres 2008, 222-227.) Taitojen vahvistamisessa oikean tasoisen haasteen löytäminen ja mielekäs ja tarkoituksenmukainen toiminta ovat tärkeässä asemassa. Toimintavalmiuksien parantaminen lähtee perusvalmiuksien edistämisestä. (Toimintaterapianimikkeistö 2003, 7-9.)

A. Jean Ayresin kehittämän sensorisen integraation terapiamenetelmän perusajatuksena on, että aistitiedon jäsentyminen ja siihen oikealla tavalla reagoiminen helpottaa aivoja muidenkin toimintojen jäsentämisessä. Paljon aistitietoa tuottavat toiminnot, esimerkiksi kehon kokonaisvaltainen ojennus ja koukistus, edesauttavat muidenkin aistien välittämien aistitietojen integroitumista aivoissa. Terapian tarkoituksena on mahdollistaa lapselle monipuolisia, kehityksen kannalta välttämättömiä ja eri aistijärjestelmiä stimuloivia aistiärsykeitä. Itseohjautuminen ja itseluottamuksen kasvattaminen ovat myös avainasemassa terapian edetessä. (Ayres 2008, 22-24, 42, 224-232.)

Neuro-Developmental Treatment eli NDT on toiminta-, fysio- ja puheterapeuttien käyttämä terapeutin lähestymistapa. Sitä käytetään yleisesti yksilöiden kanssa, joilla keskushermoston vauriot luovat liikkeen hallinnan vaikeuksia. (Neuro-Developmental Treatment Association 2014.) Terapeuttisen lähestymistavan tärkein tavoite on maksimoida yksilön toiminnallinen suoriutuminen eri

toiminnoista (Australian Bobath Neuro-Developmental Therapy Association 2014). Terapeutti analysoi lapsen sensomotoriikan ja kognition vajaatoimintoja, jotka vaikuttavat toiminnallisten taitojen kehityksen saavuttamiseen. Terapian avulla pyritään tekemään halutuista liikkeistä mahdollisia ja samalla estää ei-haluttuja liikkeitä. Liikkeiden laatu maksimoidaan ympäristön avulla. Terapiaan kuuluu myös erilaisten aistiärsykkeiden tuottaminen halutun motorisen reaktion saavuttamiseksi. Lapsen toiminnasta pyritään saamaan terapian avulla niin itsenäistä kuin mahdollista. (Neuro-Developmental Treatment Association 2014.) NDT:ssa vaikutetaan lapsen lihasjäljentyteen ja ohjataan oikeita liikemalleja, esimerkiksi käden käytössä. Näiden avulla pyritään tukemaan lapsen leikkiä, koulunkäyntiä ja omatoimisuutta. Terapiassa vahvistetaan tämän lisäksi muun muassa lapsen hahmotusvalmiuksia ja aistitoimintoja. (Suomen NDT-yhdistys ry 2008.)

6 KEHITTÄMISTYÖN TUOTOS

Tutkimuksellisessa kehittämistoiminnassa tutkimuksellisen toiminnan tavoitteena on koota tietoa, joka kuvailee ja selittää tutkittavaa ilmiötä. Tutkimuksella pyritään tietämyksen edistämiseen. Kehittämistyön tavoitteena on luoda tutkimustietoon perustuvia uusia ja parannettuja käytännöllisiä interventioita. (Toikko & Rantanen 2009, 19-20.) Kirjauslomake kehitettiin koira-avusteisen toimintaterapian näkökulmasta, mutta on sidoksissa myös toimintaterapian viitekehykseen ja tuoreimpaan tutkimustietoon. Kirjauslomakkeen muodostamisen prosessiin kuului perehtyminen niihin aiemmin kehitettyihin arviointimenetelmiin ja havaintomatriiseihin, jotka keskittyvät erityisesti taitojen ja valmiuksien arviointiin ja niiden havainnointiin. Valmis kirjauslomake ja sille laadittu käyttöopas kuuluvat opinnäytetyön salassa pidettävään osuuteen.

6.1 Arviointimenetelmät lomakkeen taustalla

Lomakkeen muodostamisessa hyödynnettiin Inhimillisen toiminnan malliin perustuvia AMPS- ja ACIS -arviointimenetelmiä, sekä Dunnin ja McGourtyn arviointilomaketta suoriutumisen alueesta ja osatekijöistä. Valmiita menetelmiä hyödynnettiin havaintomatriisin ideoinnissa ja taitojen, sekä valmiuksien luokittelussa.

Inhimillisen toiminnan malliin perustuvat AMPS-arviointimenetelmä (The Assessment of Motor and Process Skills) ja ACIS-arviointimenetelmä (The Assessment of Communication and Interaction Skills) on kehitetty arvioimaan asiakkaan taitoja. Arviointi toteutetaan havainnoimalla asiakkaan suoriutumista päivittäisistä toiminnoista. ACIS-arviointimenetelmä arvioi kommunikointi- ja vuorovaikutustaitoja. Se on suunniteltu arvioimaan yksilön suoriutumista sosiaalisessa ryhmässä erilaisista toiminnoista. Kommunikointi- ja vuorovaikutustaidot on jaettu non-verbaaliseen viestintään, tiedon vaihtamiseen ja vastavuoroisuuteen. Non-verbaalin viestinnän osa-alueita ovat esimerkiksi fyysisen kontaktin ottaminen, ilmehtiminen ja elehtiminen sekä huomion suuntaaminen. Tiedon vaihta-

minen sisältää verbaalisen viestinnän osa-alueita kuten kysyminen, tiedon jakaminen ja puhuminen. Vastavuoroisuuden kategoriaan kuuluu yhteistyön tekeminen, mukautuminen, huomion keskittäminen, kontaktin ottaminen ja muiden huomioiminen. Sosiaaliset suhteet ja niiden ylläpitäminen ovat tärkeä osa ihmisen jokapäiväistä elämää. Viestintä- ja vuorovaikutustaitojen avulla ihminen pystyy sekä kommunikoimaan että toimimaan vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja ympäröivän maailman kanssa. (Kielhofner 2008, 103, 220-225.)

AMPS-arviointimenetelmällä arvioidaan asiakkaan motorisia taitoja ja prosessitaitoja erilaisten valikoitujen toimintojen kautta. AMPS-arviointimenetelmässä motoriset taidot on jaettu viiteen eri osa-alueeseen: asento, liikkuvuus, koordinaatio, voima ja energia. Asennon osa-alueeseen sisältyvät tasapainon säilyttäminen, kehon oikaiseminen ja kehon sekä käsien asettaminen. Liikkuvuuden osa-alueeseen kuuluvat liikkuminen, kurkottaminen ja kehon taivuttaminen sekä rotaatio. Koordinaatitaitoihin sisältyvät kehon osien koordinointi, käsittelytaidot ja liikkeiden sujuvuus. Voiman osa-alueeseen kuuluvat esineiden siirtäminen ja kuljettaminen, nostaminen, voimansäätely, otteet sekä tarttuminen. Energian osa-alue sisältää jaksamisen ja tahdin ylläpitämisen. Arviointimenetelmässä prosessitaidot on luokiteltu viiteen osaan: tiedon hyödyntäminen, työskentelyn ajoittaminen, energia, järjestäminen ja mukautuminen. Näihin osatekijöihin kuuluvat muun muassa valitseminen, huomion kiinnittäminen, jaksottaminen ja virheistä oppiminen. Prosessitaidot mahdollistavat loogisen ja tarkoituksenmukaisen toimintareaktion. Ne ovat kiinteästi sidoksissa myös motoristen taitojen kehittymiseen ja niiden käyttämiseen. Prosessitaitojen avulla pystytään esimerkiksi valitsemaan oikeanlaiset työkalut toiminnan suorittamiseen ja mukauttamaan omaa toimintaamme ympäristön ärsykkeisiin vastaavaksi. (Kielhofner 2008, 101-109, 216-220.)

Dunnin ja McGourtryn kehittämässä arviointilomakkeessa sensomotorisia valmiuksia tarkastellaan suorituskyvyn osatekijöinä. Lomake käsittelee tarkasti myös kognitiivista integraatiota ja kognitiivisia osa-alueita, psykososiaalisia taitoja ja psykososiaalisia osa-alueita sekä suoriutumisen kontekstia. Arviointilomake on kehitetty toimintaterapeuteille yksilön heikkouksien ja vahvuuksien

tunnistamiseksi sekä tarkoituksenmukaisten toimintojen valitsemiseksi. Taulukossa sensomotoriset valmiudet on jaettu sensorisiin, motorisiin ja lihaksiston hallintaan liittyviin valmiuksiin. Sensorisiin valmiuksiin sisältyvät muun muassa tunnonvarainen hahmottaminen ja kipuun reagoiminen. Motorisiin valmiuksiin kuuluvat esimerkiksi keskilinjän ylittäminen, bilateraallinen integraatio ja hienomotoriikka. Lihaksiston hallintaan liittyvät valmiudet sisältävät muun muassa refleksit ja asennon kontrolloinnin. Kognitiiviseen integraatioon ja osatekijöihin lukeutuvat arviointilomakkeessa muun muassa orientoituminen, ongelmanratkaisu ja oppiminen. Psykososiaaliset taidot ja osatekijät on jaettu lomakkeessa kolmeen osaan: psykologiseen, sosiaaliseen ja itsensä hallintaan. Näihin kuuluvat esimerkiksi kiinnostuksen kohteet, itsensä ilmaiseminen ja itsensä kontrollointi. Suoriutumisen konteksti on jaettu aikaan liittyviin näkökulmiin ja fyysiseen, sosiaaliseen sekä kulttuuriseen ympäristöön. (Lamport ym. 2001, 172-180.)

6.2 Kirjauslomakkeen kehittäminen

6.2.1 Ideointi ja luonnosversio

Kirjauslomakkeen muodostaminen aloitettiin keräämällä tietoa lapsen kehityksen ja toimintakyvyn kannalta oleellisista asioista. Tämän lisäksi etsittiin tietoa taitojen ja valmiuksien arvioinnista sekä lasten toimintaterapian erityispiirteistä. Kirjallisuuskatsauksella kerätystä tutkimustiedosta poimittiin lomakkeen kannalta olennaisimmat asiat. Opinnäytetyön taustalla vaikuttavan toimintaterapian viitekehyksen pohjalta lomakkeessa päädyttiin käyttämään Inhimillisen toiminnan mallin jaottelua toiminnallisista taidoista. Lomakkeessa haluttiin huomioida myös neurokehityksellinen lähestymistapa ja sitä kautta myös sensoriikan ja valmiustason vaikutus taitojen kehittymiseen.

Viitekehykseen pohjautuen taidot ja valmiudet luokiteltiin lomakkeessa sensomotorisiin, prosessuaalisiin sekä viestintä- ja vuorovaikutustaitoihin. Näiden osa-alueiden alle etsittiin, kerättiin ja valittiin niihin kuuluvia taitoja ja valmiuksia käytetyistä teorioista. Näitä osatekijöitä lähdettiin keräämään eri lähteistä ensin

itsenäisesti työskennellen, jonka jälkeen niitä tarkasteltiin yhdessä. Kirjauslomakkeeseen valitut taidot ja valmiudet valittiin ja käytiin tarkasti läpi peilaten niitä toimintaterapian ja koira-avusteisen terapian teorioihin. Inhimillisen toiminnan mallista valitut osa-alueet jaettiin tämän jälkeen pienempiin osa-alueisiin, joiden alle pyrittiin luokittelemaan kaikki yhteisesti valitut taidot ja valmiudet.

Ennen kirjauslomakkeen ensimmäistä luonnosta osa-alueita oli käsitelty varsin erillisinä osina ja luonnoksen tavoite oli yhdistää kaikki kerätty tieto yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Ensimmäinen varsinainen kirjauslomakkeen luonnos koottiin Dunnin ja McGourtyn arviointilomakkeen innostamina. Arviointilomake suomennettiin ja siihen perehdyttiin perusteellisesti. Lisäksi lomakkeen ideoinnin apuna käytettiin Inhimillisen toiminnan mallin arviointimenetelmiä (AMPS ja ACIS). Työn edetessä osa taitojen osatekijöistä nimettiin uudelleen kuvaavammiksi ja joitakin poistettiin niiden osoittauduttua turhiksi lomakkeen käytön kannalta. Toiminnallisten taitojen lisäksi lomakkeeseen nostettiin erillinen osuus lapsen suoriutumisen ja koiran roolin tarkastelulle. Koko kirjauslomakkeen teon aikana pyrittiin pitämään mielessä, että lomakkeen tulisi toimia koira-avusteisessa toimintaterapiassa terapeutin työvälineenä. Lomakkeesta tehtiin useita eri luonnosversioita, joita yhdistelemällä lomakkeelle löydettiin molempien tekijöiden mielestä paras mahdollinen muoto koira-avusteisen toimintaterapian arviointiin, dokumentointiin ja seurantaan.

6.2.2 Videoilla testaaminen

Kirjallisuuskatsauksessa esille nousseessa Berget ym. laatimassa norjalaisessa tutkimuksessa oli käytetty menetelmänä videointia tutkittaessa eläinavusteista terapiaa. Tutkimus seurasi psykiatristen potilaiden vuorovaikutusta erilaisten maatilalla eläinten kanssa. Tutkimuksen päämääränä oli seurata osallistujien työskentelykykyä ja heidän fyysistä etäisyyttään eläimiin kontrolliryhmää apuna käyttäen. Tarkoitus oli myös tutkia eläinten kanssa työskentelyn toimivuutta. Osallistujia kuvattiin sekä tutkimuksen alku- että loppuvaiheessa. Yksi tutkijoista analysoi kaikki videoita tehdyt koosteet tietämättä osallistujien diagnooseja.

Tutkimuksen mukaan 12 viikon intervention jälkeen tutkittavien työnteon intensiteetti ja tarkkuus olivat parantuneet. (Berget ym. 2007, 101-117.) Tutkimusta käytettiin apuna videoiden hyödyntämisen suunnittelussa ja niiden objektiiviseen tarkasteluun. Tutkimuksesta kerättiin myös ideoita kirjauslomakkeen arvioinnin asteikkoon ja sen toimivuuden tutkimiseen.

Kirjauslomakkeen luonnosversion toimivuutta testattiin ja analysoitiin toimeksiantajalta saadun videomateriaalin avulla. Kirjauslomakkeen ensimmäinen versio muodostettiin aluksi ainoastaan teoriataustaan perustuen, eikä apuna käytetty toimeksiantajalta saatua videomateriaalia. Käytetty videomateriaali koostui kolmen eri lapsen koira-avusteisesti toteutetuista terapiatilanteista. Pääpaino videoiden analyysissä oli toiminnoissa, joita lapsi tekee yhdessä koiran kanssa. Videoita lähdettiin hyödyntämään yksi kerrallaan. Video katsottiin ensin läpi ilman muistiinpanojen tekoa, jonka jälkeen pohdittiin yhdessä videoidun toiminnan vaatimia osatekijöitä ja mitä toiminnasta tulisi erityisesti arvioida. Tämän jälkeen video katsottiin uudelleen ja toimintaa arvioitiin kirjauslomakkeen avulla. Tällöin huomiota kiinnitettiin etenkin lomakkeen toimivuuteen ja sen sisältöön. Videoiden avulla analysoitiin kirjauslomakkeeseen valikoituja osatekijöitä ja poistettiin niistä muutamia ylimääräisiä. Videoiden pohjalta mietittiin myös puuttuuko lomakkeesta toiminnan kannalta oleellisia osatekijöitä.

Kaikki videot katsottiin läpi yksitellen ja jokaisen videon jälkeen toimintaa analysoitiin lomakkeen avulla. Samalla analysoitiin myös lomakkeen sopivuutta koira-avusteisesti toteutettujen terapiatilanteiden arviointiin, dokumentointiin ja seurantaan. Kirjauslomakkeen kehittämisprosessin aikana pohdittiin useita eri tapoja ja lomakkeen merkintätapoihin. Toimeksiantajalle esiteltävään luonnosversioon valittiin esiteltäväksi muutama merkintävaihtoehto. Videoiden avulla suurin osa merkintävaihtoehtoista todettiin epäkäytännöllisiksi. Videot mahdollistivat kirjauslomakkeen testauksen ja käytettävyyden analysoinnin. Videoiden pohjalta lomakkeeseen oli mahdollista tehdä muutoksia jo ennen lomakkeen esittelemistä toimeksiantajalle. Videoista nousivat myös esille erilaiset koira-avusteisen toimintaterapian harjoitteet.

6.2.3 Viimeistely

Kirjauslomakkeen viimeistelyvaiheeseen sisältyi sen esitleminen toimeksiantajalle. Toimeksiantajan rooli kirjauslomakkeen viimeistelyssä oli suuri, sillä lomake kehitettiin juuri hänen toimintaansa soveltuvaksi. Toimeksiantajalta saatiin palautetta lomakkeen käytettävyydestä. Palautteen perusteella lomakkeeseen tehtiin vielä muutamia pieniä osatekijöihin liittyviä muutoksia. Lisäksi toimeksiantajalta saatiin lomakkeen merkintätapoihin lisää ideoita. Lopulliseen versioon valittiin toimeksiantajaa parhaiten palveleva merkitsemisvaihtoehto. Lopullinen kirjauslomake sisältää koira-avusteisen toimintaterapian harjoitteiden kannalta tärkeimmät osatekijät sekä taidoista että valmiuksista. Lisäksi lomakkeessa tarkastellaan lapsen suoriutumista kokonaisuudessaan ja koiran roolia terapiatilanteessa. Kirjauslomakkeen ulkoasun viimeistelyssä otettiin huomioon käytettävyyden lisääminen. Lomake viimeisteltiin selkeäksi ja helppokäyttöiseksi käyttämällä erilaisia tekstin ja viivojen korostuksia. Lopuksi kirjauslomakkeelle muodostettiin käyttöopas. Käyttöopas sisältää kuvauksen kirjauslomakkeen käyttötarkoituksesta. Käyttöopas neuvoa, miten kirjauslomaketta tulee käyttää. Käyttöoppaan sisältämiä apukysymyksiä on mahdollista käyttää lapsen taitojen ja valmiuksien osatekijöiden tarkastelun apuna.

7 POHDINTA

Opinnäytetyössä tarkasteltiin koiran hyödyntämistä toimintaterapiassa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli etsiä teoriataustaa sille, mitä ja miten lasten toimintaterapiassa voidaan harjoitella koira-avusteisesti. Toiminnallisen kehittämistyön tutkimusmenetelmäksi valittiin kirjallisuuskatsaus. Opinnäytetyöprosessi sisälsi useisiin kymmeniin tutkimuksiin ja muuhun aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen tutustumista. Opinnäytetyön osana kehitettiin toimeksiantajalle teoriaan pohjautuva kirjauslomake koira-avusteisen toimintaterapian arvioinnin, dokumentoinnin ja seurannan tueksi. Kirjauslomakkeen muodostamisessa käytettiin apuna toimeksiantajan videoimia koira-avusteisesti toteutettuja terapiatilanteita. Kirjauslomakkeen tueksi valmistettiin käyttöopas. Tässä opinnäytetyössä esitetyt johtopäätökset ovat tutkimusartikkelien ja muun aiheeseen liittyvän kirjallisuuden määrästä ja tutkimusjoukkojen laajuudesta johtuen suuntaa antavia.

7.1 Käytettyjen menetelmien arviointi

Kehittämistoiminnan lähtökohtana on etsiä tietoa esimerkiksi eri työmenetelmien toimivuudesta. Tällöin tutkimuksellisen osan tarkoituksena on etsiä näyttöä tutkittavan asian käyttökelpoisuudesta. (Toikko & Rantanen 2009, 39.) Eläinavusteisesta toimintaterapiasta tehtyjen tutkimuksien näytön astetta on vaikea arvioida pienten tutkimusjoukkojen, tutkimusolosuhteiden erilaisuuden ja kontrolliryhmien puutteen vuoksi (Velde ym. 2005, 45). Sen sijaan kirjallisuuskatsauksen avulla kerätyn aineiston voidaan katsoa olevan hyväksi havaittua toimintanäyttöä. Tämä tarkoittaa, että näytön perusteella jotakin hyväksi todettua toimintatapaa voidaan suositella käytettäväksi. Vaikka toimintanäyttö on hankittu ja arvioitu systemaattisesti, sen ei silti katsota täysin täyttävän tieteellisiä kriteerejä. Toimintanäytön käyttäminen on kuitenkin tyypillistä terveydenhuollossa ja asiantuntija-ammateissa. Opinnäytetyönä toteutettu tutkimuksellinen kehittämistyö nojaa vahvasti käytäntötutkimukseen. Tämä kehityssuunta on ollut tyypillistä kasvatustieteen ja terveydenhuollon aloilla tehdyissä tutkimuksis-

sa. Käytäntötutkimus pyrkii kehittämään ammattien teoriataustaa, jotta se palvelisi ammattilaisten työtä, mutta olisi myös tieteellisesti pätevää. (Toikko & Rantanen 2009, 32, 40.)

Opinnäytetyön luotettavuutta tarkasteltaessa kiinnitettiin huomiota kirjallisuuskatsauksen toteutukseen. Kirjallisuuskatsaus toteutettiin ja aineisto analysoitiin hyvää tieteellistä käytäntöä (Vilkkä 2005, 30) noudattaen, mikä lisäsi sen luotettavuutta. Tutkijat olivat perehtyneet ennalta kirjallisuuskatsauksen tekemisestä kirjoitettuun kirjallisuuteen. Kirjallisuuskatsaus toteutettiin systemaattisesti ja aineisto käytiin läpi huolellisesti ja tarkasti molempien tutkijoiden toimesta. Aineiston valinnassa oltiin lähdekriittisiä ja katsauksen tuottamaa tutkimustietoa tarkasteltiin ja käsiteltiin asianmukaisella tavalla.

Kirjallisuuskatsaus rajattiin aluksi opinnäytetyön tutkimuskysymysten avulla käsittelemään koira-avusteista lasten toimintaterapiaa. Tutkimusprosessin edetessä havaittiin, että koira-avusteisen terapian näkökulma ei tuottanut riittävästi aineistoa opinnäytetyön tutkimustarkoitukseen. Monissa lähteissä mainittiin koira osana tutkimusta, mutta pääsääntöisesti tekstit käsitelivät kuitenkin eläimen laaja-alaista vaikutusta ihmiseen terveyteen ja hyvinvointiin. Oman haasteensa tiedonhakuun toi aiheeseen liittyvän hakutermistön vakiintumattomuus ja avainsanojen valinta. Alustavissa hauissa huomattiin, ettei koira-avusteisesta toimintaterapiasta tai koira-avusteisesta terapiasta löydy kyseisillä hakutermeillä riittävästi tietoa, jotta tutkimuskysymyksiin olisi saatu vastauksia. Tutkijat huomasivat, että aiheesta tehdyn tutkimustiedon vähäinen määrä vaikutti aineiston laajuuteen niin, ettei kirjallisuuskatsausta voitu rajata vain lasten koira-avusteiseen toimintaterapiaan alkuperäisen suunnitelman mukaan.

Opinnäytetyön tutkimuskysymysten näkökulmasta kirjallisuuskatsaukseen valitut hakutermit olivat hyvin laajat. Koska koira-avusteisesta terapiasta löytynyt aineisto oli hyvin suppea, oli perusteltua laajentaa hakutermejä eläinavusteiseen terapiaan, jolloin hakutulosten määrä kasvoi huomattavasti. Hakutermejä olisi voitu laajentaa enemmänkin, esimerkiksi käyttämällä hakutermiä 'pet therapy', jolloin aineisto olisi ollut vieläkin laajempi ja kattavampi. Tällöin läpikäytävän aineiston määrä olisi kuitenkin kasvanut liikaa suhteessa käytettävissä ole-

viin resursseihin. Toikon ja Rantasen mukaan kehittämistoiminta ei tähtää yhtä systemaattiseen ja laajaan tutkimustietoon kuin tutkimuksissa yleensä. Sille on ominaista tiedonhaun rajaaminen, koska kehittämistoiminnan tarkoituksena on tuottaa tutkimustietoa sen omat lähtökohdat huomioiden. Tällaista rajausta voidaan sanoa laadullisesti perustelluksi kattavuudeksi, joka perustuu tutkijoiden harkintaan. (Toikko & Rantanen 2009, 119.) Käytetyillä hakutermeillä aineistosta saatiin tutkijoiden mielestä riittävän laaja aineisto. Eläinten positiivisista vaikutuksista etenkin lapseen ja lapsen kehitykseen löytyi paljon tietoa. Myös koiran rooli saatiin nostettua esille. Tulevaisuudessa tehtävissä tutkimuksissa tulisi siis huomioida myös muut mahdolliset hakutermit ja niiden yhdistelmät.

Tutkimuksellisenä kehittämistyön tuotoksena muodostetun kirjauslomakkeen ideoinnissa ja suunnittelussa käytettiin apuna jo olemassa olevia arviointimenetelmiä. Lomakkeen ensimmäinen versio muodostettiin aluksi ainoastaan teoriataustaan perustuen, eikä apuna käytetty toimeksiantajalta saatua videomateriaalia. Näin parannettiin kirjauslomakkeen sidoksellisuutta tutkimukselliseen osuuteen. Videomateriaali ei myöskään vaikuttanut kirjallisuuskatsauksen tekemiseen, eikä sen tulosten analysointiin. Näin tutkijat pysyivät puolueettomina tutkimusta tehdessään, eikä mikään taho vaikuttanut tutkimuksen tuloksiin.

Opinnäytetyössä käytetty videomateriaali sisälsi toimeksiantajan videoimia terapiatilanteita omista asiakkaistaan. Videoita hyödynnettiin niiden käyttöön liittyvät eettiset periaatteet huomioiden. Videoiden käyttöoikeuksien saamiseksi laadittiin lupalappu (liite 3) videomateriaalin käyttämiseen opinnäytetyössä. Lupalappu lähetettiin jokaisen lapsen vanhemmille allekirjoitettavaksi. Lapsen nimeä, henkilöllisyyttä tai mitään muitakaan tunnistetietoja ei käytetty opinnäytetyöhön liittyvässä videoiden analyysissä. Videoiden käyttöoikeus oli vain opinnäytetyön tekijöillä ja videot hävitettiin asiaankuuluvalla tavalla opinnäytetyöprosessin lopussa.

7.2 Tarkoituksen ja tavoitteiden tarkastelu

Tutkimustuloksista saadun päätelmän mukaan lasten koira-avusteisessa toimintaterapiassa voidaan harjoitella laaja-alaisesti kehityksen eri osa-alueita. Terapiakoiria käytetään esimerkiksi kommunikaation ja kognitiivisten toimintojen stimuloimisessa sekä samalla vaikuttamaan liikkeeseen ja itsetuntoon. Terapiakoirat lisäävät myös terapiaan motivoitumista. (DiSalvo 2006, 301-303.) Tutkimustuloksista nousivat esiin etenkin koiran suotuisat vaikutukset lapsen kehitykselle. Koira tuo harjoitteluun uudenlaista mielekkyyttä, jonka avulla koira-avusteisessa terapiassa voidaan saavuttaa vieläkin enemmän (Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry 2014b). Velde ym. toteavatkin artikkelissaan tapaustutkimusten ja kirjallisuuskatsauksen synteessin perusteella eläimen käyttämisen toimintaterapiassa olevan vaikuttavaa (Velde ym. 2005, 45-46). Tutkimustulosten perusteella voidaan nähdä koiran merkityksellisyys sekä lapsen kehitykselle että toiminnalle ja näin ollen koiran käyttäminen toimintaterapiassa on perusteltua.

Kaikkiin asetettuihin tutkimuskysymyksiin löydettiin vastauksia. Koira-avusteisen terapian hyödyt nousivat esille kirjallisuuskatsauksessa. Tutkimusartikkeleista ja kirjoista löydettiin paljon perusteluja koira-avusteiselle toimintaterapialle. Koska käytetyssä aineistossa käsiteltiin etenkin koiran suotuisia vaikutuksia lapsen kehitykseen, lisää kerätty tutkimustieto näyttää koira-avusteisen terapian käyttämiseen juuri lasten toimintaterapiassa. Kirjallisuuskatsauksessa nousi esille myös miten koira-avusteisesti toteutettua terapiaa on tutkittu. Useissa tutkimuksissa, jotka käsittelivät terapiakoiran vaikutusta ihmiseen, oli käsitelty tarkasti tutkimuksen eri vaiheet. Tutkimuksia oli tehty esimerkiksi havainnoimalla, erilaisin mittauksin ja videoinnin avulla. Lasten koira-avusteisesta toimintaterapiasta ja sen havainnoinnista kerätyn tiedon pohjalta luotiin teorioihin nojautuva kirjauslomake.

Kirjallisuuskatsausta tehdessä huomattiin, että lasten koira-avusteisessa toimintaterapiassa koiraä käytettiin yhtenä menetelmän osana ja siinä harjoiteltiin samoja asioita kuin lasten toimintaterapiassa yleensä. Lasten toimintaterapian

pääpaino on lapsen normaalikehityksen ja kasvun tukemisessa. Toimintaa arvioidaan ja havainnoidaan ikätason mukaisten taitojen ja valmiuksien kautta (Toimintaterapianimikkeistö 2003, 2-9). Näitä harjoiteltavia taitoja ja valmiuksia on käsitelty opinnäytetyössä Inhimillisen toiminnan mallin käsitteiden avulla. Näyttöä suoraan koira-avusteiselle lasten toimintaterapialle löytyi kirjallisuuskatsauksen avulla vain vähän. Kuitenkin tutkimustuloksista tehdyt johtopäätökset viittaavat lasten koira-avusteisen toimintaterapian vaikuttavuuteen.

Opinnäytetyön kehittämistyön tuloksena muodostettu kirjauslomake tarjoaa opinnäytetyön toimeksiantajalle työkalun lasten koira-avusteisten toimintaterapiatilanteiden havainnointiin. Kirjauslomake kattaa kokonaisvaltaisesti kaikki arvioinnin alueet ja tekijöiden mielestä koiran osuus lomakkeessa on käytön kannalta sopivan suuri ja riittävä. Kirjauslomake sisältää myös toimeksiannon kannalta tärkeät lasten koira-avusteisessa toimintaterapiassa huomioitavat seikat. Koiran rooli on tuotu lomakkeessa näkyvästi esille, mikä erottaa kirjauslomakkeen muista lasten toimintaterapian havainnoimiseen kehitetyistä menetelmistä. Koiran rooli saatiin linkitettyä vahvasti viestintä- ja vuorovaikutustaidot -osioon. Lomakkeen loppuun on vielä koottu osuus koiran vaikutuksista lapsen toimintaan.

Kirjauslomakkeen merkintätapojen näkökulmaa pohdittiin sen kehittämisprosessin aikana useaan otteeseen. Vaihtoehtoisiksi nousivat erilaiset asteikko- ja rasti-tusmallit, numeerinen arviointi ja avoimet havainnoinnin kohdat sekä niiden yhdistelmät. Taitojen ja valmiuksien arvioiminen vain yhden toiminnon perusteella on vaikeaa, koska ne näkyvät eri toiminnoissa eri tavoin. Tästä syystä lomakkeeseen on tarkoitus kirjoittaa kaikki terapiakerran koira-avusteisesti toteutetut toiminnot ja tehdä näistä yhteisesti havaintoja. Kirjauslomakkeen variaatiot ovat mahdollisia, kirjauslomaketta on esimerkiksi mahdollista käyttää joko yhden tai useampien terapiakertojen tai -toimintojen havainnointiin. Lomakkeen lopulliseen versioon valittiin toimeksiantajan toimintaan parhaiten sopiva merkitsemisvaihtoehto, sillä lomake kehitettiin juuri hänen käyttöönsä. Kirjauslomakkeen ulkoasu on muodostettu mahdollisimman selkeäksi erilaisin korostuksin ja tum-

mennuksin. Myös käytettävyyden kannalta lomakkeeseen tehtiin rakenteellisia muutoksia.

7.3 Opinnäytetyöprosessi

Opinnäytetyön tekeminen oli molemmille tekijöille opettava prosessi. Ymmärrys ja kiinnostus tutkimuksellista kehittämistoimintaa kohtaan lisääntyivät. Tutkimuksen tekemiseen liittyvät tieteelliset ja eettiset näkökulmat tulivat tutuiksi. Tekijät kohtasivat opinnäytetyötä tehdessään kehittämistoimintaan liittyviä tyyppillisiä haasteita, mutta saivat kokea myös työn palkitsevuuden. Opinnäytetyöprosessin aikana tekijöiden tiedonhakutaidot kehittyivät. Omia toimintatapoja opittiin arvioimaan ja kehittämään jatkuvasti. Myös kriittisen työskentelyn huomattiin parantuneen prosessin aikana. Sekä itse tuotettua että muiden tuottamaa tekstiä opittiin lukemaan kriittisesti. Tekijöiden yhteistyö mahdollisti erilaisien näkökulmien pohtimisen ja esiintuomisen. Ongelmanratkaisukyky ja kompromissien tekeminen harjaantuivat etenkin aineiston yhtenäistämisen ja raportoinnin vaiheissa. Opinnäytetyötä kirjoitettiin Google Drive -pilvipalvelun avulla. Tämä mahdollisti tekijöille opinnäytetyön samanaikaisen muokkaamisen ja työparin työskentelyn seuraamisen.

Opinnäytetyöprosessi lisäsi laajasti molempien tekijöiden tietämystä. Paljon uutta tietoa kertyi etenkin eläinavusteiseen terapiaan ja koira-avusteiseen toimintaterapiaan liittyen. Myös toimintaterapeuttinen osaaminen ja teoriatieto lisääntyivät sekä näkemykset avartuivat. Opinnäytetyön tekemisestä oli hyötyä myös tulevaisuutta ajatellen, sillä tiedonhakutaitojen hallitseminen ja kiinnostus tutkimuksellista kehittämistoimintaa kohtaan on työelämässä arvostettua. Ammatillisesti opinnäytetyötä on tulevaisuudessa mahdollista hyödyntää apuna myös esimerkiksi erikoistumisessa ja koira-avusteisen toimintaterapian toteuttamisessa.

Kehittämistyön taustalle kerätty teoriatieto muutti muotoaan prosessin aikana useita kertoja. Tekijät pohtivat useaan otteeseen jokaisen opinnäytetyön taustalla olevan teorian tarpeellisuutta ja sen antia opinnäytetyön näkökulmasta.

Paras mahdollinen muoto teoreettiselle viitekehykselle löydettiin toimintaterapeutista näkemystä hyödyntämällä ja yhdistämällä sen avulla eri viitekehykset yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Tutkimustulosten esittelyyn ei nostettu toimintaterapeutista näkemystä, koska tekijät halusivat sen olevan vain tutkimukseen perustuvaa tieteellistä tekstiä. Opinnäytetyöprosessin aikana saatiin lisää tietoa erilaisista arviointi- ja havaintomenetelmistä sekä niiden kehittämisestä. Tekijät kokivat onnistuneensa tutkimuksellisen kehittämistyön tuotoksessa. Kirjauslomakkeesta tuli helppokäyttöinen ja kattava työkalu lasten koira-avusteisen toimintaterapian havainnointiin. Kehittämistoiminnassa käyttökelpoisuus toimii ennen kaikkea luotettavuuden mittarina (Toikko & Rantanen 2009, 121).

Tätä opinnäytetyötä voidaan hyödyntää toimintaterapian käytännön työssä monella tavalla. Opinnäytetyö sisältää ajankohtaisimman tutkimustiedon eläinavusteisesta terapiasta lasten koira-avusteisen toimintaterapian näkökulmasta. Tutkimustieto on koostettu sekä englannin- että suomenkielisistä materiaaleista. Tutkimustulosten lisäksi voidaan hyödyntää kirjallisuuskatsauksen ja kehittämistoiminnan tekemisen malleja. Myös koira-avusteisen toimintaterapian jatkotutkimuksille nousi opinnäytetyön tutkimuksellisessa osassa selkeä tarve. Aiheeseen liittyen olisi tarvetta tehdä luotettavampia ja laajempia tutkimuksia, erityisesti koiran käyttämisestä ja eläinten yhdistämisestä toimintaterapiaan. Myös aiheeseen liittyvän laajemman systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tekeminen erilaisilla hakusanoilla ja useammilla tietokannoilla tuottaisi lisää arvokasta tutkimustietoa. Koska kiinnostus lasten koira-avusteista toimintaterapiaa kohtaan on kasvussa, lisätutkimuksille olisi kysyntää kuntoutus- ja kasvatustyössä.

”Koirat eivät ole koko elämämme, mutta tekevät elämästämme kokonaisen.”

- Roger Caras

LÄHTEET

- Australian Bobath Neuro-Developmental Therapy Association 2014. Neuro-Developmental Therapy. Viitattu 4.5.2014 <http://www.abndta.asn.au/view/about-bobath>.
- Ayres, A.J. 2008. Aistimusten aallokossa. Sensorisen integraation häiriö ja terapia. Suom. Tapola, L. Juva: PS-kustannus.
- Becker, M. 2002. The healing power of pets: Harnessing the amazing ability of pets to make and keep people happy and healthy. New York: Hyperion.
- Berget, B.; Skarsaune, I.; Ekeberg, Ø. & Braastad, B.O. 2007. Humans with Mental Disorders Working with Farm Animals. Occupational Therapy in Mental Health. Vol. 23, No. 2, 101-117.
- Braun, C.; Stangler, T.; Narveson, J. & Pettingell, S. 2009. Animal-assisted therapy as a pain relief intervention for children. Elsevier: Complementary Therapies in Clinical Practice. 15/2009, 105-109.
- DiSalvo, H.; Haiduvén, D.; Johnson, N.; Reyes, V.V.; Hench, C.P.; Shaw, R. & Stevens, D.A. 2005. Who let the dogs out. American Journal of Infection Control. Vol. 34, No. 5, 301-303.
- Endenburg, N. & van Lith, H.A. The influence of animals on the development of children. The Veterinary Journal. 190/2011, 208-214.
- Fine, A.H. 2000. Handbook on Animal-Assisted Therapy: Theoretical Foundations and Guidelines for Practice. USA: Elsevier.
- Fine, A.H. 2010. Handbook on Animal-Assisted Therapy: Theoretical Foundations and Guidelines for Practice. Third Edition. USA: Elsevier.
- Fortney, E.; Sams, M. & Willenbring, S. 2006. Occupational Therapy Incorporating Animals for Children With Autism: A Pilot Investigation. American Occupational Therapy Association. Vol. 60, 268-274.
- Grandgeorge, M. & Hausberger, M. 2011. Human-animal relationships: From daily living to animal-assisted therapies. Ann Ist Super Sanita. Vol. 47, No. 4, 397-408.
- Griffin, J.A.; Maholmes, V.; McCardle, P. & McCune, S. 2011. How animals affect us: Examining the influence of human-animal interaction on child development and human health. Washington DC: American Psychological Association.
- Hagedorn, R. 1992. Occupational therapy: Foundations for Practice. New York: Churchill Livingstone.
- Hamama, L.; Hamama-Raz, Y.; Dagan, K.; Greenfeld, H.; Rubinstein, C. & Ben-Ezra, M. 2011. A preliminary study of group intervention along with basic canine training among traumatized teenagers: A 3-month longitudinal study. Elsevier: Children and Youth Services Review. 33/2011, 1975-1980.
- Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Ikäheimo, K. 2013. Karvaterapiaa. Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Helsinki: Solution Models House.
- Karvonen, P. 2000. Hyppää pois: Lapsen motoriikan arviointi ja kehittäminen. 1. painos. Helsinki: Tammi.

- Kauranen, K. 2011. Motoriikan säätely ja motorinen oppiminen. Helsinki: Liikuntatieteellinen Seura ry.
- Kielhofner, G. 2008. Model of Human Occupation. 4. painos. Baltimore: Lippincott Williams & Wilkins.
- Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry 2014a. Kasvatus-kuntoutuskoirakoksi. Viitattu 14.8.2014 <http://www.kasvatus-kuntoutuskoirat.fi/jaseneksi/kasvatus-kuntoutuskoirakoksi/>
- Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry 2014b. Koira hyvinvoinnin tukena. Viitattu 18.8.2014 <http://www.kasvatus-kuntoutuskoirat.fi/koira-hyvinvoinnin-tukena/>
- Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry 2014c. Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä. Viitattu 4.9.2014 <http://www.kasvatus-kuntoutuskoirat.fi/kasvatus-ja-kuntoutustyo/>
- Lamport, N.K.; Coffey, M.S. & Hersch, G.I. 2001. Activity Analysis and Application. 4. painos. Thorofare: Slack.
- Nelli-portaali 2014. Turun ammattikorkeakoulun tunnuksilla. Viitattu 21.7.2014 www.nelliportaali.fi.
- Neuro-Developmental Treatment Association 2014. Viitattu 4.5.2014 <http://www.ndta.org/whatisndt.php>.
- Salpa, P. 2007. Lapsen liikkumisen kehitys: Ensimmäinen ikävuosi. Helsinki: Tammi.
- Sensorisen Integraation Terapian Yhdistys ry 2014. Sensomotorinen kehitys. Viitattu 2.5.2014 www.sity.fi >Sensorinen integraatio> Sensomotorisesta kehityksestä.
- Suomen NDT-yhdistys ry 2008. NDT, Bobath-lähestymistapa. Viitattu 22.6.2014 <http://www.ndt-yhdistys.fi/page3.html>.
- Suomen Toimintaterapeuttiliitto ry 2010. Hyvät arviointikäytännöt suomalaisessa toimintaterapiassa: Arvioinnin lähtökohdat ja suositukset. Viitattu 11.9.2014 <http://www.toimintaterapeuttiliitto.fi/images/stories/arviointijulkaisu.pdf>.
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2011. Tutkimuskysymyksestä hakustrategiaksi: PICO-asetelma informaation työkaluna. Viitattu 3.9.2014 <http://www.bmf.fi/file/view/PICO-asetelma+informaation+tyokaluna.pdf>.
- Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.
- Toimintaterapia Huiske 2012. Viitattu 10.1.2014 <http://www.huiske.fi/palvelut.html>.
- Toimintaterapianimikkeistö 2003. Toimintaterapianimikkeistö 2003 – väline työn kehittämiseen. Holma, T. (toim.) Helsinki: Kuntatalon paino.
- Velde, B.P.; Cipriani, J. & Fisher, G. 2005. Resident and therapist views of animal-assisted therapy: Implications for occupational therapy practice. Australian Occupational Therapy Journal. Vol. 52/2005, 43-50.
- Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.
- Winkle, M.; Crowe, T.K. & Hendrix, I. 2012. Service Dogs and People with Physical Disabilities Partnerships: A Systematic Review. Occupational Therapy International. Vol 19, 54-66.

ARTIKKELITIETOKANTAHAUT

Hakukone	Hakusanat	Hakutulos (inkluisio/ kokonaislkm)	Tutkimukseen otettavat artik- kelit
EBSCOhost <ul style="list-style-type: none"> ➤ Academic Search Elite & CINAHL ➤ 2004-2014 ➤ All child 	"animal assisted"	1/25	Fortney, E.; Sams, M. & Wil- lenbring, S. 2006. Occupation- al Therapy Incorporating Ani- mals for Children With Autism: A Pilot Investigation. American Occupational Therapy Associ- ation. Vol.60. 268-274.
Elsevier <ul style="list-style-type: none"> ➤ 2004-2014 	"animal assisted"	3/424	DiSalvo, H.; Haiduven D.; Johnson N.; Reyes, V.V.; Hench, C.P.; Shaw, R. & Ste- vens, D.A. 2005. Who let the dogs out. American Journal of Infection Control. Vol. 34, No. 5, 301-303 Endenburg, N. & van Lith, H.A. 2011. The influence of animals on the development of chil- dren. The Veterinary Journal. 190/2011, 208-214. Hamama, L.; Hamama-Raz, Y.; Dagan, K.; Greenfeld, H.; Rubinstein, C. & Ben-Ezra, M. 2011. A preliminary study of group intervention along with basic canine training among traumatized teenagers: A 3- month longitudinal study. Else- vier, Children and Youth Ser- vices Review. 33 (2011), 1975- 1980.

ARTIKKELITIETOKANTAHAUT (jatkuu)

<p>Melinda ➤ 2004-2014</p>	<p>"animal assisted"</p>	<p>2/33</p>	<p>Fine, A.H., 2010. Handbook on Animal-Assisted Therapy (Third Edition): Theoretical Foundations and Guidelines for Practice. USA: Elsevier.</p> <p>Griffin, J.A.; Maholmes, V.; McCardle, P. & McCune, S. 2011. How animal affect us: Examining the influence of human-animal interaction on child development and human health. Washington DC: American Psychological Association.</p>
--------------------------------	--------------------------	-------------	---

AMMATTILEHTIHAUT

Hakukone	Haun raja	Tutkimukseen otettavat artikkelit
Aura- kokoelmatietokanta <ul style="list-style-type: none"> ➤ Haku ➤ The American journal of occupational therapy : AJOT / The American Occupational Therapy Association ➤ Elektroniset lehdet 	Julkaisuvuodet 2004-2014	Fortney, E.; Sams, M. & Willenbring, S. 2006. Occupational Therapy Incorporating Animals for Children With Autism: A Pilot Investigation. American Occupational Therapy Association. Vol.60. 268-274.
Aura- kokoelmatietokanta <ul style="list-style-type: none"> ➤ Haku ➤ Australian Journal of Occupational Therapy ➤ Elektroniset lehdet 	Julkaisuvuodet 2004-2014	Velde, B.P.; Cipriani, J. & Fisher, G. 2005. Resident and therapist views of animal-assisted therapy: Implications for occupational therapy practice. Australian Occupational Therapy Journal. Vol.52/2005, 43-50.
Aura- kokoelmatietokanta <ul style="list-style-type: none"> ➤ Haku ➤ British Journal of Occupational Therapy (lehden nimi) ➤ Elektroniset lehdet 	Julkaisuvuodet 2004-2014	-
Aura- kokoelmatietokanta <ul style="list-style-type: none"> ➤ Haku ➤ Canadian Journal of Occupational Therapy ➤ Elektroniset lehdet 	Julkaisuvuodet 2004-2014	-

AMMATTILEHTIHAUT (jatkuu)

Aura-kokoelmatietokanta <ul style="list-style-type: none"> ➤ Haku ➤ Occupational therapy in health care ➤ Elektroniset lehdet 	Julkaisuvuodet 2004-2014	-
Aura-kokoelmatietokanta <ul style="list-style-type: none"> ➤ Haku ➤ Occupational therapy in mental health : a journal of psychosocial practice & re-search ➤ Elektroniset lehdet 	Julkaisuvuodet 2004.2014	Berget, B.; Skarsaune, I.; Ekeberg, Ø. & Braastad, B.O. 2007. Humans with Mental Disorders Working with Farm Animals. Occupational Therapy in Mental Health. Vol. 23, No. 2, 101-117.
Aura-kokoelmatietokanta <ul style="list-style-type: none"> ➤ Haku ➤ Occupational Therapy International ➤ Elektroniset lehdet 	Julkaisuvuodet 2004-2014	Winkle, M.; Crowe, T.K. & Hendrix, I. 2012. Service Dogs and People with Physical Disabilities Partnerships: A Systematic Review. Occupational Therapy International. Vol 19, 54-66.
Aura-kokoelmatietokanta <ul style="list-style-type: none"> ➤ Haku ➤ Scandinavian journal of occupational therapy ➤ Elektroniset lehdet 	Julkaisuvuodet 2004-2014	-

LUPALAPPU VIDEOMATERIAALIN KÄYTTÄMISEEN OPINNÄYTETYÖSSÄ

Olemme kaksi toimintaterapiaopiskelijaa Turun ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötä koira-avusteiseen toimintaterapiaan liittyen. Teemme opinnäytetyötä yhteistyössä lasten ja nuorten toimintaterapiapalveluita tarjoavan Toimintaterapia Huiskeen kanssa.

Opinnäytetyön tavoitteena on etsiä teoriataustaa sille, mitä ja miten lasten toimintaterapiassa voidaan harjoitella koira-avusteisesti. Teoriataustaa koira-avusteiselle toimintaterapialle etsimme pienimuotoisen systemaattisesti toteutetun kirjallisuushaun avulla. Lisäksi teemme myös muuta tiedonhakua. Opinnäytetyön tarkoituksena on todentaa mitä ja miten toimintaterapiassa harjoitellaan ja videoitujen terapiatilanteiden avulla todentaa tätä. Tämän pohjalta luoda kirjauslomake, jonka avulla toimeksiantaja pystyy tarkastelemaan ja analysoimaan teettämiään harjoitteita ja terapiatilanteita.

Pyydämme lupaa saada käyttää videomateriaalia, joita Toimintaterapia Huiske on kuvannut lapsenne koira-avusteisesti toteutetuista toimintaterapiatilanteista. Lapsen nimeä, henkilöllisyyttä tai mitään muitakaan tunnistetietoja ei tulla käyttämään opinnäytetyöhön liittyvässä analyysissä. Pääpaino videoiden analyysissä on toiminnoissa, joita tehdään yhdessä koiran kanssa.

Allekirjoittamalla tämän lupalapun annatte Katariina Ansamaalle ja Emmi Kaitilalle luvan käyttää Toimintaterapia Huiskeen lapsestanne kuvaamaa videomateriaalia osana Turun ammattikorkeakoulussa teetetävää koira-avusteiseen toimintaterapiaan liittyvää opinnäytetyötä. Koko videomateriaali on salassa pidettävää.

Aika ja paikka:

Lapsen nimi:

Huoltajan nimi:

Huoltajan allekirjoitus: